

Space for Available
for Advertising

WWW.PREETNEWS.COM
WWW.PREETNAMA.COM

preetnamausa@gmail.com

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਨਿਊਜ਼ਚੈਕ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ : ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ ਮੁਰਾ ਸੱਚ

Online and Print Media +1 201-312-4180 +1 917-328-8436

ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ
ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ
ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ
ਦਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਕਦੇ ਵੀ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ
ਦਿੰਦੇ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ
Preetnamausa@gmail.com

ਸਾਲ 4, ਅੰਕ 340, 06 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 12 ਫਰਵਰੀ, 2026 ਵੈਬਸਾਈਟ : www.preetnama.com, www.preetnews.com ਈਮੇਲ preetnamausa@gmail.com

ਕੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਬੈਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਚਰਚਾਵਾਂ ?

ਪਾਬੰਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੱਲ

ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨਸਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਸਲ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੱਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਾਲੀਆ ਅਧਿਐਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 1,277 ਭਾਰਤੀ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ-ਅਧਾਰਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡਿਜੀਟਲ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਾਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਈਮੇਲ ਪਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਮਰ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਟਿਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਆਨਲਾਈਨ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇੱਕ ਡੂੰਘੇ ਮੁੱਦੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜਿਤੋਂਦਰ ਯਾਦਵ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ ਹਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਮਾਪੇ ਖੁਦ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਪਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਝਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਫੋਨ ਫੜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ - ਸਮੱਸਿਆ ਉੱਥੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਮੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਾਬੰਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੁਝਾਈ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਦੇ, ਬੱਚੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਈਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭ ਲੈਣਗੇ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਪਾਬੰਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕਾਰਗਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸਰਵੇਖਣ- ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਉਮਰ-ਹੱਦ ਤੈਅ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਨੀਤੀਗਤ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਹਿਰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਦਮ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰੈਗੂਲੇਟਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ (ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ) ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਚੁੱਕੀ-ਚਿਹਾੜਾ ਪਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਦਿਲੀ ਨਾਲ ਬਣੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ, ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਸਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ 15 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ

ਲਈ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਏਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਸੈਨੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਯੂਕੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਚਰਚਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਖੇਤਰੀ ਤੇਲਗੂ ਦੇਸ਼ਮ ਪਾਰਟ - ਜੋ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਐਲਐਸਕੇ. ਦੇਵਰਾਇਲੂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਮੈਂਬਰ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਮਤਾ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੈ - ਪਰ ਇਹ ਸੰਸਦੀ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਲੋਬਲ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਫਰੇਮਵਰਕ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਟਾ, ਐਕਸ, ਗੂਗਲ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰਚੈਟ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰੀ ਨਾਰਾ ਲੋਕੇਸ਼ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਐਕਸ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਖੋਰੋਕ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ ਬਣੇ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ - ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ। ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਗੋਆ ਦੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਅਤੇ ਆਈਟੀ ਮੰਤਰੀ ਰੋਹਨ ਖਾਉਂਟੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ

ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਜਲਦੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਆਈਟੀ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਖੜਗੇ - ਜਿਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਸ਼ਹਿਰ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਲੀਕਾਨ ਵੈਲੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਡਿਜੀਟਲ ਡੀਟੋਕਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 300,000 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ 100,000 ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੈਟਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਖੜਗੇ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ

ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਹੜੇ ਉਮਰ ਵਰਗ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਡਿਜੀਟਲ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਨਿਖਿਲ ਪਾਹਵਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। 'ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਈਪੀ ਪਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਸਿਸਟਮ ਅਕਸਰ ਗਲਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਸੂਬਾ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਉਹ ਉਮਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਹਵਾ ਨੇ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, 'ਉਮਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ

ਕਾਰਗਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਹਰ ਸੇਵਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਕੁਝ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਵੇਂ ਖਾਤੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਾਅਲੀ ਜਨਮ ਤਰੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਟੈਕ ਗਲੋਬਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈੱਡ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਪਾਲਿਸੀ ਮਾਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਾਘਰੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੇਵਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਾਂ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਈਪੀ ਪਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਐਪਾਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਗੀਆਂ, ਇਹ ਅਜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 340

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

06 FEB TO 12 FEB, 2026

LOWER YOUR PROPERTY TAXES
Our fee ~~40~~ **35%**; others charge **50%**

NO REDUCTION → NO FEE

"I recommend all my friends to use PTRG for their tax reduction."
A. SINGH, Hicksville

 **PropertyTax
ReductionGuru**

Varinder K Bhalla
Former Commissioner
Nassau County ARC

CALL or whatsapp
516.680.8037

PTRGnassau@gmail.com
www.PropertyTaxReductionGuru.com
Facebook.com/PropertyTaxReductionGuru

DUBAI & THAILAND TOUR

12 Night & 13 Days Tour

Dubai

Phuket

Bangkok

Pattaya

USD 1995

per person on double sharing

Valid For March 2026

All Meals are included

INCLUSIONS

- 3 Night Stay in Dubai
- 3 Night Stay in Phuket
- 3 Night Stay in Pattaya
- 3 Night Stay in Bangkok
- Flight from Phuket to Bangkok
- All Breakfast, Lunch & Dinner
- All Tours and Transfers on Private Basis
- Sightseeing as per Itinerary

HIGHLIGHTS

✓ Dubai City Tour	✓ Miracle Garden
✓ Lotus Cruise	✓ Global Village
✓ Burj Khalifa	✓ Big Buddha
✓ Chao Phraya Dinner Cruise	
✓ Tiger Kingdom	✓ Wat Chalong Temple
✓ Alcazar Show	✓ Pattaya City Tour
✓ Golden Buddha	✓ Phi Phi Island Tour
✓ Coral Island Tour	✓ Phuket City Tour
✓ Marble Temple	✓ Bangkok City Tour
✓ Safari World	✓ Marine Park

MOHINDER SINGH MIGLANI

516-690-1257
516-216-4433

22 W Marie St,
Hicksville, NY 11801

ਟਰੰਪ ਦੇ ਦਾਅਵੇ, ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚੁੱਪ

ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ ਟਰੇਡ ਡੀਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉਹ ਸਵਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ

ਸੋਮਵਾਰ ਦੋ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਵਪਾਰਕ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਟਰੇਡ ਡੀਲ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਤਲਖੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਜਗਾਈਆਂ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਬਾਰੇ ਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਨਤਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਣਜ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਪੀਯੂਸ਼ ਗੋਇਲ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਟਰੇਡ ਡੀਲ 'ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਦੌਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਵੇਰਵੇ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਹਨ।

1. ਕੀ ਵਾਕਈ ਭਾਰਤ ਹੁਣ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦੇਗਾ?

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖਰੀਦਣਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਤੇਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮੰਨ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵੈਨੇਜ਼ੁਏਲਾ ਤੋਂ ਵੀ ਤੇਲ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਭਾਰਤੀ ਪੱਖ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਆਸੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਿਸਵਜੀਤ ਧਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬੋਲਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਪਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਧਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, +ਦੇਖੋ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰੁਖ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਉਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਫ਼ ਸੰਕੇਤ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਰੂਸ ਤੋਂ ਸਸਤਾ ਤੇਲ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਹੀ ਖਰੀਦਾਂਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, +ਹੁਣ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਾਂਗੇ, ਇਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰੁਖ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਉਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਹਾਸਲ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, +ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਹੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਟਰੰਪ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਦਾ 'ਟਰੂਥ ਸੋਸ਼ਲ' ਹੀ ਸੱਚ (ਟਰੂਥ) ਰਹੇਗਾ। ਮੋਹਨ ਕੁਮਾਰ ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਰ ਹਨ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, +ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ

ਹੈ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਾਫ਼ੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। 2. ਕੀ ਭਾਰਤ 500 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਉਤਪਾਦ ਖਰੀਦੇਗਾ? ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ 500 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਉਰਜਾ, ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦ ਖਰੀਦੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸਾਲਾਨਾ ਅਮਰੀਕੀ ਦਰਾਮਦ (ਇੰਪੋਰਟ) ਅਜੇ 50 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਦਰਾਕਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹਵਾਈ ਹੈ? ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਿਸਵਜੀਤ ਧਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਦਰਾਮਦ ਕਰੇਗਾ, ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, +ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਾਫ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਇਸ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਸੱਠ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਦਰਾਮਦ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣੇ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਉਸ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰਤਾ 'ਤੇ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਆਉਂਦੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਧਰ ਮੁਤਾਬਕ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਉਸ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ

ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, +ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ (ਐਕਸਪੋਰਟ) ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ (ਅਮਰੀਕੀ) ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਉਰਜਾ - ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਦੋ ਮੌਲਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ - ਉਥੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ 'ਤੇ ਦਰਾਮਦ-ਨਿਰਭਰ (ਇੰਪੋਰਟ-ਡਿਪੈਂਡੈਂਟ) ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਦਿੱਕਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਡੀਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯਾਤ ਨਾ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪੀਯੂਸ਼ ਗੋਇਲ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, +ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਯੂਐਸ ਡੀਲ ਤਹਿਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਡੇਅਰੀ ਵਰਗੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ

ਸੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੋਇਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅੰਤਿਮ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਵੇਰਵਾ ਜਨਤਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਖਰ, ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ 500 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਕੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ? ਮੋਹਨ ਕੁਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਪੂਰੇ ਦਾਇਰੇ (ਯੂਨੀਵਰਸ) ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ +ਗੋਇਲ ਫਾਰਵਰਡ+ (ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ) ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ

ਦੋਵਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ।

ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਮੌਕੇ ਆਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਟਰੰਪ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਹੋਈ ਡੀਲ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਧਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਰਜਾ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਲਈ ਮੌਲਿਕ ਮੁੱਦੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਉਸਦੀ ਜੰਗੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ (ਵਾਰ ਮਸ਼ੀਨ) ਨੂੰ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ। ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਰੰਪ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਲਾਬੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾਲ 2024 ਵਿੱਚ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ 70 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੋਟਾਂ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਪਈਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ - ਭਾਰਤ, ਚੀਨ - ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰਕ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਵੋਟ ਦਿਓ। ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, +ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ (ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਕਮਿਟਮੈਂਟ) ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਸਿੱਟੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਕਾਫ਼ੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ 500 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਦਰਾਮਦ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨਤੀਜੇ ਕਾਫ਼ੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਟਰੂਥ ਸੋਸ਼ਲ' 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਮਰੀਕੀ ਉਤਪਾਦਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਟੈਰਿਫ਼ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਟੈਰਿਫ਼ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ 'ਜ਼ੀਰੋ' ਜਾਂ ਸਿਫ਼ਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Country	Tariffs Charged to the U.S.A. (Including Currency Fluctuation and Trade Barriers)	U.S.A. Discounted Reciprocal Tariffs
China	67%	34%
European Union	39%	20%
Vietnam	90%	46%
Taiwan	64%	32%
Japan	46%	24%
India	52%	26%
South Korea	50%	25%
Thailand	72%	36%
Switzerland	61%	31%
Indonesia	64%	32%
Malaysia	47%	24%
Cambodia	97%	49%

ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 5800 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਕਿਉਂ ਬੁਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਰਹਿਣ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੇ ਕੰਮ ਵੀ ਦਵਾਉਣਗੇ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਸੂਬੇ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਯਹੂਦੀ' ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਗੁੰਮ ਹੋਏ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2025 ਵਿੱਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਥੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭਗ 5,800 ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਫਰਵਰੀ 2026 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਈਚਾਰਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਅਤੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਸੂਬੇ ਮਣੀਪੁਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਦੇ ਲੋਕ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜਾਣ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਾਲ 2005 ਵਿੱਚ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਬੀ ਯਾਨੀ 'ਯਹੂਦੀ' ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ 'ਯਹੂਦੀ' ਧਰਮ ਦੀ ਇੱਕ ਗੁੰਮ ਹੋਈ ਜਨਜਾਤੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲਗਭਗ 600 ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਤਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਕਿਉਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਜਾਣਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਬੀਬੀਸੀ ਦੀ ਟੀਮ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਆਇਜ਼ੋਲ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਈ। ਮੈਂ ਵੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ 76 ਸਾਲਾ ਮੁਸਈ ਹਨਾਮਟੇ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਹਨ। ਉਹ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਆਇਜ਼ੋਲ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚਵਾਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀਸੀ ਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ,

“ਅਸੀਂ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਜਨਮਭੂਮੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਮੁਸਈ ਹਨਾਮਟੇ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਲਗਭਗ 20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਉੱਥੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, “ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਦਫ਼ਨ ਹਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜਾਣਾ ਸਿਰਫ ਚੰਗੇ ਆਰਥਿਕ ਭਵਿੱਖ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਉੱਥੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ 76 ਸਾਲਾ ਮੁਸਈ ਹਨਾਮਟੇ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਹਨ। ਉਹ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਆਇਜ਼ੋਲ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚਵਾਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀਸੀ ਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ,

ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਖੇ ਲਗਭਗ 2700 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਖੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਵਧੇ। ਚੀਨ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਮੌਖਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਦਾਅਵੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਿਜ਼ੋ ਜਾਂ ਚਿਨ-ਕੁਕੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਆਇਜ਼ੋਲ ਦੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਟੀ ਰੋਮਾਨਾ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਲਸਾਵਮਲਿਆਮਾ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, “ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਖਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੁਝ ਰਿਵਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਮੂਲ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਹੀ, ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਇੱਕ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਯਹੂਦੀ' ਧਰਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਰਿਵਾਜ, ਜਿਵੇਂ ਪਸ਼ੂ ਬਲੀ ਜਾਂ ਰਸਮੀ ਗੀਤ, ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਜ਼ੋ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਐਸੇ ਰਿਵਾਜ ਚਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ 'ਯਹੂਦੀ' ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਰਿਵਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਵਿੱਚ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਯਹੂਦੀ' ਧਰਮ ਅਪਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ

ਸਾਡਾ ਘਰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਹੈ

ਆਇਜ਼ੋਲ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਲਗਭਗ 400 ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸੂਬੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਘਰ, ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਬੀਬੀਸੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜਾ ਕੇ 'ਯਹੂਦੀ' ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਆਲਿਆ' ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜੰਗ, ਸਿਆਸੀ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵੰਡ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਅਤੇ 'ਯਹੂਦੀ' ਪਛਾਣ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਰੂਥ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਸਿਲਚਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਸਾਡਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਲਾਪਨ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉੱਥੇ ਹੀ, ਯਾ-ਐਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਅਸੀਂ ਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ? ਉੱਥੇ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਕਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾਂ ਤਾਂ ਉਦਾਸੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਪੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ। 'ਯਹੂਦੀ' ਧਰਮਸਥਾਨ 'ਸਿਨੇਗੋਰ' ਬਣਾਏ ਗਏ। ਹਿਬਰੂ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖੀ ਗਈ। 'ਯਹੂਦੀ' ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰੇਮਾਇਆ ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, “ਅਸੀਂ ਸਾਲ 1976 ਵਿੱਚ 'ਯਹੂਦੀ' ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਸਾਲ 1995 ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਅਸੀਂ 'ਯਹੂਦੀ' ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਤਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ 'ਯਹੂਦੀ' ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਜ਼ੋ ਗੀਤ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ 'ਯਹੂਦੀ' ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗੀਤ, ਭਜਨ, ਤਿਉਹਾਰ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ

ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਪੀਸੀ ਬਿਯਾਕਸਾਮਾ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, “ਮਿਜ਼ੋ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਮੁੱਖ ਧਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਘਰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਗਰੂਕਤਾ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਵਿੱਚ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਬੇਨੀ ਮਨਾਸ਼ੇ ਭਾਈਚਾਰੇ) ਨੇ ਭਾਈਬਲ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀਆਂ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ 'ਯਹੂਦੀ' ਧਰਮ ਦੀ ਇੱਕ ਗੁੰਮ ਹੋਈ ਜਨਜਾਤੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਲਗਭਗ 70 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। 'ਯਹੂਦੀ' ਧਾਰਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ 'ਯਹੂਦੀਆਂ' ਦੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜਾ ਕੇ ਵੱਸਣ ਨੂੰ 'ਆਲਿਆ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੌਣ ਹੈ ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਗਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜੁਰਮ ਕਬੂਲਿਆ

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਸੈਨ ਜੋਕਿਨ ਕਾਉਂਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ ਲੋਂਡੀ ਦੇ ਵਾਸੀ 27 ਸਾਲਾ ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਗਨ ਰੱਖਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਯੂ.ਐੱਸ. ਅਟਾਰਨੀ ਐਰਿਕ ਗ੍ਰਾਂਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਮਰੀਕੀ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਟਾਕਟਨ ਸਥਿਤ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਕਲੱਬ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਗਿਰਿਹ ਹੋਲਜ਼ ਏਂਜਲਸ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੋਲਜ਼ ਏਂਜਲਸ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਕਲੱਬ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਐੱਸ. ਅਟਾਰਨੀ ਆਡ ਨੇ, ਈਸਟ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਲੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਛੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਅੰਡਰਕਵਰ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕਈ ਹਥਿਆਰ ਵੇਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਿੱਚ: ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਬੈਰਲ ਦੀ ਰਾਈਫਲ, ਤਿੰਨ ਅਸਾਲਟ ਹਥਿਆਰ, ਤਿੰਨ ਮਸ਼ੀਨ ਗਨ ਕਨਵਰਜ਼ਨ ਡਿਵਾਈਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਿਵਾਲਵਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਲੋਡੀ ਸਥਿਤ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਮਸ਼ੀਨ ਗਨ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਨਵਰਜ਼ਨ ਡਿਵਾਈਸ, ਇੱਕ ਸਾਈਲੈਂਸਰ, ਵੱਡੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ ਡਰੱਮ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਾਈਨਾਮਾਈਟ-ਸਟਾਈਲ ਹੋਡ ਗ੍ਰੇਨੇਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਿਲਟਰੀ ਕਲੇਮਰ ਮਾਈਨ ਵਰਗੀ ਚੀਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿਸਫੋਟਕਾਂ ਨੂੰ ਸੈਨ ਜੋਕਿਨ ਕਾਉਂਟੀ ਸ਼ੈਰਿਫ ਦੇ ਬੰਬ ਨਿਰੋਧਕ ਦਸਤੇ ਵੱਲੋਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਨ ਜੋਕਿਨ ਕਾਉਂਟੀ ਵਿੱਚ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦਾ

ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਪਰ 21 ਜੁਲਾਈ, 2025 ਨੂੰ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਜੁਲਾਈ 23 ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੰਘੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਲਈ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਟਿਕਟ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 11 ਮਈ, 2026 ਨੂੰ ਯੂ.ਐੱਸ. ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਜੱਜ ਡੇਲ ਏ. ਡਾ. ਰਿਜ਼ਡ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਸਕਰੀ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ 250,000 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਸ਼ੀਨ ਗਨ ਰੱਖਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ 250,000 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਯੂ.ਐੱਸ. ਕਸਟਮਜ਼ ਐਂਡ ਬਾਰਡਰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਕਈ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਫੈਡਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ

(ਐੱਫਬੀਆਈ), ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਅਲਕੋਹਲ, ਟੋਬੈਕੋ, ਫਾਇਰਆਰਮਜ਼ ਐਂਡ ਐਕਸਪਲੋਸਿਵਜ਼ (ਏਟੀਐੱਫ), ਡਰੱਗ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ (ਡੀਈਏ), ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਐਂਡ ਰਿਮੂਵਲ ਆਪਰੇਸ਼ਨਜ਼ (ਈਆਰਓ), ਹੋਮਲੈਂਡ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ (ਐੱਚਐਸਆਈ), ਸਟੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਯੂ.ਐੱਸ. ਅਟਾਰਨੀ ਐਲੇਕਸ ਕਾਰਡੇਨਾਸ ਅਤੇ ਐਡਰੀਅਨ ਕਿਨਸੇਲਾ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਜਾਂਚ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਟੇਕ ਬੈਕ ਅਮੈਰੀਕਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਟੇਕ ਬੈਕ ਅਮੈਰੀਕਾ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਮੁਹਿੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਕ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗੱਦਾਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ-ਕਾਂਗਰਸ ਆਹਮੋ ਸਾਹਮਣੇ, ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਵਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਕੀ ਦੱਸਿਆ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮਕਰ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਐਮ.ਐਮ. ਨਰਵਣੇ ਦੀ ਉਸ ਅਣਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਕਾਪੀ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਕਰ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮਪੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਨਿਕਲਣ 'ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇੱਕਰ ਦੇਖੋ... ਇੱਕ ਗੱਦਾਰ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਚੇਹਰਾ ਦੇਖੋ।" ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਰਵਨੀਤ ਬਿੱਟੂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, "ਹੈਲੋ ਬੁਦਰ, ਮੇਰੇ ਗੱਦਾਰ ਦੇਸਤ... ਚਿੱਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ (ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ) ਆਓਗੇ।" ਇਸ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਏਸ਼ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ... ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ... ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਵਨੀਤ ਬਿੱਟੂ ਸੰਸਦ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸਤ ਗਰਮਾ ਗਈ ਹੈ।

ਰਵਨੀਤ ਬਿੱਟੂ ਪੂਰੇ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਕੀ ਬੋਲੇ
ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਸੰਸਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮਾਰਗ ਮਕਰ ਦੁਆਰ ਹੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਸਤਾਰ,

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਾਰਗੇਟ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਬੋਲੇ ਹਨ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਐਮਪੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਹਾਂ, ਸੰਸਦ

'ਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ, ਅਜਿਹਾ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਰਵਨੀਤ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, "ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਹੜਾ ਗੁੱਸਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਰਦੇ

ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਛੱਡੋ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਗੱਦਾਰ ਹੋ।" ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ

'ਸ਼ਹੀਦ' ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਰਵਨੀਤ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਯਾਨੀ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੀ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖ਼ਰਾਬ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਓ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਇੱਥੇ ਹੀ ਆਵੋਗੇ?"

ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹੰਗਾਮਾ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਭਾਜਪਾ ਦਫਤਰ 'ਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰਦੀਪ ਪੁਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਗੱਦਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੰਨੀ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਧੁੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਹਰਦੀਪ ਪੁਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ ਕਿ ਬਿੱਟੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਓਗੇ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ 'ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ' ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਗੱਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ।

Vietnam & Cambodia

12 DAYS & 11 NIGHTS TOURS

March 26 / 2026 to April 6 / 2026

INCLUSION

- 08 Nights Stay in Vietnam at Five Star Hotel
- 03 Nights Stay in Siem Reap, Cambodia at Five Star Hotel
- Daily Breakfast & Dinner
- All sightseeing mentioned in itinerary
- Entrance fees per itinerary
- All Tours & Transfers on Private Basis

**BOOK
NOW**

USD 1795

PER PERSON ON DOUBLE OCCUPANCY

HIGHLIGHTS

- Travel Dates: Mar 26 – April 03, 2026
- Hanoi Half Day City Tour
- Ninh Binh (Hoa Lu – Trang An)
- Halong (Overnight on Cruise)
- Coconut Village – Hoi An Ancient Town
- Bana Hills
- Ho Chi Minh Half Day City Tour
- Cu Chi Tunnels
- Explore Angkor

Contact Details For Booking : Sunrise Tours & Travel

22 W Marie St, Hicksville, NY 11801
+1 (516)- 690-1257 , (516)- 988-7593 & (516)- 216-4433
msmiglani22@gmail.com & sales@sunrisetoursandtravel.com

LOWER YOUR PROPERTY TAXES
Our fee 35% others charge 50%

NO REDUCTION → NO FEE

CALL 516-680-8037

HUGE TAX SAVINGS FOR OUR HOMEOWNERS

Muttontown \$13,435	Woodbury - \$4,836
Jericho - \$9,458	Bayville - \$5,797
Levittown - \$3,788	Westbury - \$3,609
Roslyn - \$3,435	Bellmore - \$3,731
Wantagh - \$3,208	Bethpage - \$3,066
East Hills \$7,925	Manhasset \$5,840

Varinder K Bhalla
Former Commissioner
Nassau County ARC

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 340

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

06 FEB TO 12 FEB, 2026

DISCOVER THE SOUL OF SPAIN & PORTUGAL

13 DAYS & 12 NIGHTS FROM MAY 19TH TO MAY 31ST, 2026

PACKAGE INCLUSION

- 3 night In Barcelona Premium Hotel on Double/Twin occupancy.
- 3 nights in Madrid Premium Hotel on Double/Twin occupancy.
- 2 nights in Seville Premium Hotel on Double/Twin occupancy.
- 2 night in Lisbon Premium Hotel on Double/Twin occupancy.
- 2 nights in Porto Premium Hotel on Double/Twin occupancy.
- All Breakfasts, Lunch & Dinners Included.
- Cogwheel Train to Montserrat Monastery.
- Full day trip of Montserrat with guide.
- Park Güell & Sagrada Família.
- Flamenco Show with Tapas Dinner Menu in Madrid.
- Half day guided tour of Toledo.
- Cathedral Primada de Toledo, Prado museum & Royal Palace.
- Guided City tour of Seville & Royal Alcazar.
- Seville cathedral & Giralda Tower.
- Granada city tour with guide & Alhambra palace.
- Guided tour of Lisbon & Tour to Sintra & Cascais with guide with Pena Palace.
- Guided tour Porto covering Ribeira district & Dom Luis bridge Porto.
- 6 Bridges Douro River Cruise & City tour of Porto.
- Wine cellars in Vila Nova de Gaia tasting 2 wines.
- All Tours and Transfers on Private Basis as per the itinerary with English speaking Driver and Tour coordinator.

USD 4695

Double Occupancy per person

USD 6695

Single Occupancy per person

Contact Details For Booking : Sunrise Tours & Travel

22 W Marie St, Hicksville, NY 11801

+1 (516)- 690-1257, (516)- 988-7593 & (516)- 216-4433

msmiglani22@gmail.com & sales@sunrisetoursandtravel.com

ICELAND TOUR

06 Night & 7 Days Tour

29 SEPT - 05 OCT, 2026

Golden Circle

Northern Lights

Glacier Lagoon

INCLUSIONS

- 6 Nights Accommodation
- All Breakfast
- Tour and Transfers as per itinerary
- Bottled water throughout the trip.
- All Tours and Transfers on Private.

HIGHLIGHTS

✓ Northern Lights	✓ Marvel at Jökulsárlón
✓ Golden Circle	✓ Diamond Beach
✓ South Coast	✓ Snæfellsnes Peninsula
✓ Reykjanes Peninsula	✓ Silver Circle Route

\$2995

Per Person on Double Occupancy

Note : Minimum 30 person required to avail above mentioned rate . A driver-cum-guide will be provided for this trip. Please note that the trip becomes non-refundable once it is confirmed. If Hotel once issued then no changes and cancellation is possible .

MOHINDER SINGH MIGLANI

516-690-1257
516-216-4433

22 W Marie St,
Hicksville, NY 11801

ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

Weekly Preetnama www.preetnama.com
+1 (201) 312-4180**PRITPAL KAUR**
Editor-In-Chief
+1 201-312-4180
+1 917-328-8436

ADVISORY BOARD

Joga Singh

Jaswinder Singh New Jersey

Mindi Manak
New York

Jagjit Singh Dasuya

Gurmeet Singh Dhalwan
Chicago

G. S Singh Punjab

Sujan Nag, USA

Dr. Jagdeep Dhimaan, India

Sarabjit Kaur Punjab

Sukhmandar Brar
(Bhagata Bhaika) Vancouver,Sunil Kumar Gund
(Journalist) IndiaRaj Rani
Video editorJagmeet Kaur
97817-41631

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਜਾਂ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਈਮੇਲ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਨੂੰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਟ ਛਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਛਾਪਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਸਮਗਰੀ ਲਈ ਇਸਤਿਹਾਰਦਾਤਾ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਕੀਮਤ, ਵਰੰਟੀ, ਕੁਆਲਿਟੀ, ਸੁਝਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

The Preetnama is not responsible or legally liable for any news, article, advertisement or typing mistakes in the news or articles

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਫੋਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਲਈ ਖਿਆ ਦੇ ਜਾਚਕ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੀ ਲੇਖ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਢੁੱਕਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

Preetnamausa@gmail.com
www.preetnama.com

ਤੇਰਾ-ਮੇਰਾ ਦੀ ਉਲਝਣ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਮਨੁੱਖ

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸ ਤਾਂ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਰੁਝਾਨ 1970 ਅਤੇ 1980 ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੱਧ ਖ਼ੇਤੀ ਦਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਮੋਹ ਭੰਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਖੜੋਤ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੰਨ 1980 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਣ-ਸੁਖਾਵੇਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਰੁਖ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ। 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਹਾਕੇ ਅਤੇ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੀ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ।

ਜਿਸ ਵੀ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਹੱਥ ਭੇਨਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਉਥੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਪਰਾਲੇ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਆਪਣੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਿਆ।

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤਿਉਹਾਰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਰਮ, ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਅੱਜ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ

ਸਭੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨ ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ॥ (੯੭)

ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਜਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣਿਆਂ ਲਈ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸਰਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਸੁਆਰਥ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਦਾ ਰੱਬੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੱਬੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ।

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਤੇਰਾ-ਮੇਰਾ, ਆਪਣਾ-ਬਿਗਾਨਾ ਆਦਿ ਦੀ ਉਲਝਣ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਕਈ ਉਣਤਾਈਆਂ, ਵਿਕਾਰਾਂ, ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੰਡੀਆਂ, ਵਿਤਕਰੇ ਸੁਚੱਜੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਕਾਵਟ ਬਣ ਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਘੁਟ ਵਾਂਗ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਖਲਾ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਖੋਖਲੇਪਨ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਤੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਕਿਤੇ ਸਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਸਾਜੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਸਾਖੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦਿਵਾਲੀ ਤਹਾਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਦੇ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ। ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਦਾ ਗੁਰ ਪੁਰਬ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਹੁੰਮ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਕਸਰ ਇਹ ਗੱਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ 'ਤੇ ਪੜਨ-ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਘਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ 'ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਕੇ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੀ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁੱਝ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਸਭ ਕੁੱਝ ਗਲਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਡੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ

ਹੈ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਮਾੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਅਪਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਦ ਕਿ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅੱਜ ਗਲੋਬਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਹਰ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਬਦਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਤੋਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੱਕ ਸਭ ਕੁੱਝ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਗੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲੋਕ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਗੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਜਾਂ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਬੂਲਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ, ਸਾਡੇ ਤਿਉਹਾਰ ਸਿਰਫ ਸਾਡੇ ਨਹੀਂ ਸਾਂਝੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ। ਅਤੇ ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਜਾਂ ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਵਿਚਰਨਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਂਝ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗੋਰੇ ਲੋਕ ਵੱਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਿੰਦਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਵੰਡੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਫਿਰਕੇ, ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਕੋਈ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਜਗਨਨਾਥਪੁਰੀ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਦਵਾਰਕਾ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਬਿਦਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਾਤਾਂ ਬਰਾਦਰੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਅਤੀ ਉਤਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਬਾਟੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਸਾਜੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਆਪ ਮੰਗ ਕੇ ਲੈਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਲਾਮਿਸਾਲੀ ਸੋਧ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ 'ਚੋਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪਸਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਦੇ 239 ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਸ, ਇੱਕ ਸੂਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਰੀ ਹੋਈ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਮੁੱਚੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਦਾ ਹੀ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਦਾ ਬੀਜ ਹੀ ਬੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਜਾਂ ਗੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ 'ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦੇ ਧਾਗੇ ਵਿੱਚ ਪਰੋਣ ਲਈ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਦਾ ਅਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਜੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਗੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ, ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਫਰਜ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਈਦ ਦੇ ਮੌਕੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਰਾ ਨੂੰ ਈਦ ਦੀ ਮੁਬਾਰਕ ਉਸ ਦੇ ਗਲੇ ਲੱਗ ਕੇ ਦਿੱਤੀ, ਕੀ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਸਿੱਖ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਗਿਆ? ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ ਮੁਬਾਰਕਵਾਦ ਦਿੱਤੀ ਕੀ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂ ਬਣ ਗਿਆ? ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਮਹੁੱਬਤ ਵੰਡਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਪੱਕੇ ਰਹੋ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਉਚਾ-ਨੀਵਾਂ ਨਾ ਸਮਝੋ ਨਾ ਹੀ ਕਰੋ, ਇਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਹੈ ਇਹੀ ਵੱਡਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਰਾਗੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ, ਕੁੱਝ ਵੀ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਸਤੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਮਹੁੱਬਤ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਖਿੜਣਗੇ, ਜੇ ਅਪਣਤ, ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਇਨਸਾਨ ਰੂਪੀ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਉਸ ਸਮਾਜ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਜੇ ਮਹੁੱਬਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮਹੁੱਬਤ ਵੰਡਣੀ ਪਵੇਗੀ।

Preetnama Talk Show

News

Social

Political

Talk Show

Interview

PREET NAMA
ONLINE AND PRINT MEDIA
KHARA SACH
CHIEF EDITOR : PRITPAL KAUR +1 201-312-4180
Preetnama TV

Music

Current Issue

Host : Pritpal Kaur Preet

Web : www.preetnama.com, Email : Preetnamausa@gmail.com

LIVE

Live on Facebook
page PreetnamaTv**+1 201-312-4180**
+1 917-328-8436

भारत के भविष्य को ध्यान में रखकर बनाया गया है इस वर्ष का बजट

दिनांक 1 फरवरी 2026 को, रविवार के दिन, भारत की वित्तमंत्री श्रीमती निर्मला सीतारमन ने भारतीय संसद में वित्तीय वर्ष 2026-27 के लिए बजट पेश किया। इस बजट में की गई घोषणाओं के माध्यम से वैश्विक स्तर पर घटित हो रही उथल पुथल से भारत को बचाने की पुरजोर कोशिश की गई दिखती है। अमेरिका के राष्ट्रपति ट्रम्प द्वारा अपने द्वितीय कार्यकाल में वर्ष 2025 के दौरान पूरे वर्षभर लगातार कई देशों के अमेरिका को होने वाले निर्यात पर टैरिफ की घोषणाएं की जाती रहें एवं इसके विरोध स्वरूप कुछ देशों ने अमरीका से इन देशों को होने वाले निर्यात पर प्रतिकारी टैरिफ लगाने की घोषणाएं की जाती रहें। चीन ने तो प्रतिशोध में अमेरिका को दुर्लभ खनिज पदार्थों की आपूर्ति ही रोक दी थी। हालांकि इसके पूर्व अमेरिका ने भी चीन को सेमीकंडक्टर एवं चिप्स की आपूर्ति को प्रभावित करने का प्रयास किया था। कुल मिलाकर, कुछ देश तो आपस में विभिन्न वस्तुओं के आयात एवं निर्यात को रोकने के प्रयत्न करते रहे। इन सभी घोषणाओं से वैश्विक स्तर पर विशेष रूप से आर्थिक क्षेत्र में माहौल विपरीत रूप से प्रभावित होता रहा। ट्रम्प प्रशासन ने भारत से अमेरिका को होने वाले विभिन्न वस्तुओं के निर्यात पर भी 50 प्रतिशत टैरिफ लगा दिया है, जो अमेरिका द्वारा विभिन्न देशों से अमेरिका को होने वाले निर्यात पर लगाए गए टैरिफ में संभवतः आज अन्य देशों की तुलना में सबसे अधिक है।

इस वित्तीय वर्ष के बजट में तीन कर्तव्यों को ध्यान में रखा गया है। (1) विभिन्न क्षेत्रों में आत्मनिर्भरता प्राप्त करते हुए भारत की आर्थिक विकास दर को और अधिक तेज किया जाय ताकि भारत को वैश्विक स्तर पर चल रही उथल पुथल से बचाया जा सके; (2) भारतीय युवाओं में कौशल का विकास करना ताकि तकनीकी क्षेत्र में वैश्विक स्तर पर हो रहे परिवर्तनों के लिए वे अपने आप को तैयार कर सकें; (3) देश में समावेशी विकास हो सके एवं भारत के संसाधनों का उपयोग समस्त नागरिकों की भलाई में किया जा सके और कोई भी नागरिक, नगर एवं राज्य आर्थिक विकास की धारा से बाहर नहीं रहे।

वैश्विक स्तर पर उक्त वर्णित परिस्थितियों के बीच भी भारतीय अर्थव्यवस्था विश्व की बड़ी अर्थव्यवस्थाओं के बीच सबसे तेज गति से आगे बढ़ती अर्थव्यवस्था बनी रही। परंतु, भारत की विकास दर की इस गति को आगामी वर्षों में भी बनाए रखने के उद्देश्य से वित्तीय वर्ष 2026-27 के बजट में कई महत्वपूर्ण घोषणाएं की गई हैं। भारत आज दुर्लभ खनिज पदार्थों तथा सेमीकंडक्टर एवं

चिप्स का भारी मात्रा आयात करता है। चिप्स को तो आज के उत्पादों के निर्माण में तेल की भूमिका के रूप में देखा जा रहा है। इन दोनों पदार्थों पर चीन एवं अमेरिका का लगभग पूर्णतः एकाधिकार है। भारत अपने आप को इन क्षेत्रों में आत्मनिर्भर बनाना चाहता है, इस दृष्टि से बजट में भारत में ही दुर्लभ खनिज पदार्थों के उत्पादन को बढ़ाने के लिए ओडिसा, केरल, तमिलनाडु एवं आन्ध्रप्रदेश स्थित खदानों में से कच्चे माल को निकालकर इसे संसाधित करते हुए भारत में ही दुर्लभ खनिज पदार्थों के निर्माण को बढ़ावा देने के उद्देश्य से बजट में उक्त चारों राज्यों में एक कोरिडोर बनाने की घोषणा की गई है। इसी प्रकार, भारत में ही सेमीकंडक्टर एवं चिप्स के निर्माण हेतु विनिर्माण इकाईयों की स्थापना को प्रोत्साहन देने के लिए बजट में कई उपायों की घोषणा की गई है एवं इस हेतु 40,000 करोड़ रुपए की राशि का प्रावधान भी किया गया है। साथ ही, इसके लिए बजट में सेमीकंडक्टर मिशन 2.0 को लागू करने की भी घोषणा की गई है। इससे कम्पनियों को भारत में इलेक्ट्रॉनिक क्षेत्र में विनिर्माण इकाईयों को स्थापित करने का प्रोत्साहन मिलेगा।

हाल ही में भारत ने कई देशों के साथ मुक्त व्यापार समझौते सम्पन्न किए हैं, इन समझौतों में 27 विकसित देशों के समूह, यूरोपीयन यूनियन से किया गया मुक्त व्यापार समझौता भी शामिल है। इसे फ्रमदर आफ ऑल डीलस कहा जा रहा है क्योंकि यह समझौता 28 देशों (27+1) के बीच एक साथ किया गया सबसे बड़ा समझौता है। इन मुक्त व्यापार समझौतों से भारत में वस्त्र एवं परिधान उद्योग, समुद्रीय पदार्थ उद्योग, चमड़ा उद्योग, खिलौना उद्योग एवं जेम्स एवं ज्वेलरी उद्योग, आदि को सबसे अधिक लाभ होने जा रहा है। इन उद्योगों में सूक्ष्म, लघु एवं मध्यम उपक्रम भारी मात्रा में कार्यरत हैं। भारत में उक्त वर्णित पदार्थों के निर्माण को बढ़ावा देने के उद्देश्य से बजट में सूक्ष्म, लघु एवं मध्यम उद्योग को रियायतें देने का प्रयास किया गया है ताकि उक्त वर्णित उत्पादों की मांग में होने वाली वृद्धि को पूर्ण किया जा सके। इस उद्देश्य हेतु 10,000 करोड़ रुपए का एसएमई फंड भी बनाया गया है। टेक्स्टायल उद्योग को भी विशेष रूप से बढ़ावा दिया जा रहा है ताकि भारत में निर्मित वस्त्र एवं परिधानों को विश्व के पटल पर रखा जा सके। साथ ही, बायोफार्मा क्षेत्र को बढ़ावा देने के उद्देश्य से भी 10,000 करोड़ रुपए के अतिरिक्त फंड की व्यवस्था, बायोफार्मा शक्ति के रूप में,

इस बजट में की गई है। इससे भारतीय दवा उद्योग को विश्व के मानचित्र पर और आगे ले जाने में सहायता मिलेगी।

किसी भी देश की अर्थव्यवस्था को आगे बढ़ाने में विकसित आधारभूत संरचना की अहम भूमिका रहती है। इस बजट के माध्यम से भारत में आधारभूत संरचना को विकसित करने के उद्देश्य से पूंजीगत खर्चों में भारी भरकम वृद्धि की गई है। वित्तीय वर्ष 2025-26 में पूंजीगत खर्चों के लिए 11.2 लाख करोड़ रुपए की राशि निर्धारित की गई थी, इसे वर्ष 2026-27 के बजट में बढ़ाकर 12.20 लाख करोड़ रुपए कर दिया गया है, जो पिछले वर्ष की तुलना में 9 प्रतिशत अधिक है। वर्ष 2014-15 के बजट में पूंजीगत खर्चों के लिए केवल 2 लाख करोड़ रुपए की राशि का प्रावधान किया गया था। पिछले 13 वर्षों में पूंजीगत खर्चों में 6 गुना से भी अधिक

की वृद्धि दर्ज की गई है। पूंजीगत खर्चों में वृद्धि से कई क्षेत्रों में सरकारी निवेश भी बढ़ता है एवं इससे अंततः रोजगार के लाखों नए अवसर निर्मित होते हैं। बल्कि, अब तो सरकार के साथ साथ निजी क्षेत्र को भी अपने पूंजी निवेश को बढ़ाना होगा। क्योंकि, सरकार के पूंजीगत खर्चों में अतुलनीय वृद्धि से देश में ही विभिन्न उत्पादों के निर्माण में तेज गति से वृद्धि होगी और वर्तमान विनिर्माण इकाईयों की उत्पादन क्षमता का उपयोग 80 प्रतिशत से ऊपर निकल जाएगा, जो वर्तमान में लगभग 75 प्रतिशत के स्तर पर पहुंच गया है, इससे नई उत्पादन इकाईयों को स्थापित करना आवश्यक होगा। अतः भारत में अब निजी क्षेत्र में भी निवेश बढ़ेगा, इसमें विदेशी निवेश भी शामिल है।

भारत में उत्पादों को एक स्थान से दूसरे स्थान पर ले जाने में रेल्वे की मुख्य भूमिका रहती है। भारत में इन उत्पादों की गतिशीलता को बढ़ाने के उद्देश्य से 7 नए हाई स्पीड रेल कोरिडोर बनाए जाने की घोषणा भी इस बजट में की गई है। यह कोरिडोर मुंबई से पुणे, पुणे से हैदराबाद, हैदराबाद से बेंगलूर, हैदराबाद से चेन्नई, चेन्नई से बेंगलूर, दिल्ली से वाराणसी एवं वाराणसी से सिलीगुड़ी के बीच विकसित किए जाएंगे। यह क्षेत्र विकास के नए केंद्र बन जाएंगे।

भारत को विश्व में लाजिस्टिक हब के रूप में स्थापित करने के लिए इस बजट में 10,000 करोड़ रुपए का विशेष फंड बनाया जा रहा है

ताकि भारत में ही कंटेनर के उत्पादन को बढ़ावा दिया जा सके। भारत में मेडिकल टुरिज्म को बढ़ावा देने के उद्देश्य से 5 हब बनाए जाएंगे। इस क्षेत्र में निजी क्षेत्र एवं राज्यों को भी साथ में लिया जाएगा। इससे भारत में उच्च गुणवत्ता युक्त स्वास्थ्य सेवाएं सस्ती दरों पर उपलब्ध हो सकेंगी एवं अन्य देशों के नागरिक स्वास्थ्य सेवाओं के लिए भारत की ओर आकर्षित होंगे। इसी प्रकार, भारत में धार्मिक पर्यटन को बढ़ावा देने के उद्देश्य से बौद्ध सर्किट का निर्माण भी किया जा रहा है। इससे अन्य देशों के बौद्ध धर्म के अनुयायी भारत में धार्मिक पर्यटन हेतु आकर्षित हो सकेंगे। भारत को पूरे विश्व की आध्यात्मिक राजधानी कहा जाता है क्योंकि भारत में समस्त धर्मों का आदर किया जाता है।

पूरे विश्व में ऐनिमेशन, विजुअल इफेक्ट, गेमिंग एवं कॉमिक क्षेत्र तेज गति से आगे बढ़ रहा है। भारतीय युवाओं को इस क्षेत्र में रोजगार के अवसर तलाशने एवं इस क्षेत्र को भारत में ही बढ़ाने के उद्देश्य से इस क्षेत्र को प्रोत्साहन देने का निर्णय इस बजट में किया गया है। इस क्षेत्र में वर्ष 2030 तक 20 लाख युवाओं की आवश्यकता पड़ेगी। अतः इस हेतु भारत में ही विभिन्न विद्यालयों एवं महाविद्यालयों में इस क्षेत्र में शिक्षा एवं कौशल प्रदान करने हेतु उच्च शिक्षा प्रदान किए जाने की व्यवस्था की जा रही है।

आयकर की दरों में किसी प्रकार की वृद्धि प्रस्तावित नहीं है। जबकि आयकर के नियमों को सरल बनाया गया है। आय कर की नई योजना के अंतर्गत अब 12 लाख रुपए तक की आय पर शून्य आयकर लगाया जाएगा। आयकर रिटर्न फाइल करने हेतु समय सीमा को भी बढ़ाया जा रहा है। इस प्रकार, इस संदर्भ में आयकर नियमों को सरल बनाया जा रहा है

वित्तीय वर्ष 2026-27 के लिए प्रस्तुत किए गए बजट की कुछ मुख्य विशेषताओं में वित्तीय अनुशासन का अनुपालन किया जाना भी शामिल है। बजटीय घाटे को 4.5 प्रतिशत के अंदर रखने का प्रयास सफल रहा है। वित्तीय वर्ष 2025-26 में बजटीय घाटे को सकल घरेलू उत्पाद का 4.4 प्रतिशत रखने में सफलता हासिल हुई है। जबकि, अमेरिका जैसे विकसित देश में भी आज बजटीय घाटा सकल घरेलू उत्पाद के 6 प्रतिशत से अधिक है। वित्तीय वर्ष 2026-27 में बजटीय घाटे को कम करते हुए इसे 4.3 प्रतिशत तक नीचे लाने का प्रयास किया जा रहा है, हालांकि वित्तीय वर्ष 2026-27 के दौरान पूंजीगत खर्चों में 1.1 लाख करोड़ रुपए की वृद्धि भी प्रस्तावित है।

फेशियल कराने के बाद ऐसा कदापि न करें

खूबसूरती निखारने के लिए महिलाएं आमतौर पर फेशियल कराती हैं लेकिन क्या आप जानती हैं फेशियल कराने के बाद आपको बहुत सारी बातों का खास ख्याल रखना होता है। अगर नहीं जानती तो जान लें क्योंकि आपकी छोटी सी गलती आपके निखार को बेकार कर सकती है। आइए जानते हैं फेशियल के बाद क्या न करें।

मेकअप

फेशियल करवाने के तुरंत बाद मेकअप नहीं करना चाहिए। दरअसल फेशियल करवाने के बाद त्वचा के रोम छिद्र खुल जाते हैं और ऐसे में अगर आप फेशियल के बाद मेकअप करते हैं तो इसमें मौजूद कैमिकल स्किन में चले जाते हैं। इससे आपकी सेहत पर बुरा असर पड़ सकता है इसलिए फेशियल करवाने के बाद कम से कम 72 घंटे तक मेकअप से दूर रहें।

मुंह ना धोएं

फेशियल करवाने के 4 घंटे तक फेसवॉश नहीं करना चाहिए। अपनी त्वचा को फेशियल में इस्तेमाल किए गए प्रोडक्ट्स के फायदों को सोखने दीजिए। अगर चेहरा रूखा लग रहा हो तो फेस पर मिस्ट का इस्तेमाल करें और यदि चेहरा ऑयली हो रहा हो तो चेहरे पर ठंडे पानी के छिंटे मार लें।

श्रेडिंग

अगर आप कभी पार्लर जाती हैं और आपको

फेशियल और श्रेडिंग दोनों करवाने हैं तो कभी भी फेशियल पहले कराने की गलती न करें।

चेहरे पर वैक्सिंग न करवाएं

कभी भी फेशियल करवाने के तुरंत बाद चेहरे पर अपर लिप्स करवाने के लिए वैक्सिंग न करवाएं। बता दें फेशियल के बाद चेहरे की सबसे

ऊपरी त्वचा बहुत मुलायम और संवेदनशील हो जाती है और वैक्स करने से उस पर बुरा असर पड़ सकता है।

स्क्रब ना करें

अगर आपने फेशियल करवाया है तो चेहरे पर स्क्रबर का इस्तेमाल करने से बचे। याद रखें कि

फेशियल करवाने के तीन दिन तक स्क्रब का इस्तेमाल करने से बचें।

इस प्रकार सुंदर और लंबे होंगे नाखून – लड़कियों को लंबे-लंबे नाखून रखना पसंद होता है लेकिन इन्हें लंबा करना कोई आसान काम नहीं होता। अगर आसान होता तो हर किसी के

हाथ में लंबे नाखून देखने को मिलते। कई लड़कियों के नाखून लंबे होते हैं तो सुंदर नहीं होते। नाखूनों को सुंदर और लंबा इस प्रकार बनायें। बहुत सारी महिलाओं के नाखून बढ़ते तो हैं लेकिन कमजोर होने के चलते जल्दी टूट जाते हैं। ऐसा हमारे शरीर में पोषक तत्वों की कमी के कारण होता है इसलिए सबसे पहले आपको अपनी डाइट में बदलाव करना होगा। आपको कुछ ऐसी चीजों को अपनी डाइट में शामिल करना होगा जिनसे आपको पोषक तत्व मिलें।

संतरे का रस-संतरे के रस को दस मिनट तक अपने नाखूनों पर लगाएं। इसके बाद अपने हाथों को गुनगुने पानी से धो लें। कुछ दिन तक ऐसा करने से आपके नाखून कुछ दिनों में बढ़ने लगेंगे। ऑलिव ऑयल-नाखून लंबे करने के लिए रोजाना ऑलिव ऑयल से नाखूनों की मालिश करें। विटामिन ई से भरपूर ऑलिव ऑयल नाखूनों को पोषण प्रदान करता है और खून का फ्लो नाखूनों तक बढ़ाता है जिससे नाखून तेजी से बढ़ना शुरू हो जाते हैं।

लहसुन-नाखूनों को बढ़ाने के लिए लहसुन एक बेहतरीन उपाय माना जाता है। लहसुन को दो टुकड़ों में काट कर उसे 10 मिनट तक अपने नाखूनों पर रगड़ें। ऐसा करने से आपके नाखून कुछ ही दिनों में अच्छे खासे बढ़ जाएंगे।

शादी के समय दुल्हन इस प्रकार करे तैयारी

शादी के समय सबके आकर्षण का केन्द्र दुल्हन रहती है। ऐसे में इस दिन सबसे खूबसूरत नजर आने के लिए आपको कुछ बातों का ध्यान रखना होगा।

शादी से पहले=रोज़ाना के हिसाब से अपना लक्ष्य बनाएं। सामान्य रूप से रोज़ाना 1200 से 1500 कैलरी तक लेते हैं पर ध्यान रखें कि दिन भर में कम से कम तीन मेन मील्ल्स और दो स्मॉल मील स्नैक्स फल नट्स स्टीम्ड और फर्मेंटेड फूड जरूर लें।

शादी से पहले चाहे कितनी भी दौड़भाग हो पर नाश्ता और खाना समय पर खायें। डाइट में पर्याप्त प्रोटीन के साथ सही मात्रा में कार्बोहाइड्रेट होना जरूरी है। फिट रहने के चक्कर में कुछ लोग रोटी नहीं खाते ऐसा न करें। शॉपिंग के लिए घर से निकलते वक्त साथ में बादाम पंपकिन सीड्स या प्लैक्स सीड्स जरूर रखें। इससे आपको गुड फैट प्रोटीन और हाई फाइबर मिलेगा। सुबह की शुरुआत ग्रीन टी एक केले या सेब के साथ करें। नाश्ते में केला और बादाम (दही के साथ) लें या सलाद के साथ 2 उबले अंडे लें। स्टफ़ड पनीर रोटी एग व्हाइट मशरूम और पालक में से किसी एक चीज़ को अपने मील में जरूर शामिल करें। वेजिटेबल सूप या रात में गर्म दूध पिएं।

रोज़ाना 3-4 लीटर पानी पिएं।

मसालेदार व फाइड फूड्स से परहेज़ करें। संतुलित डाइट के लिए जरूरी चीज़ें हैं- फल जूस दूध अंडे नट्स और होल ग्रेन। दोपहर के खाने में सब्जी दाल/ चिकेन या मछली को रोटी या चावल के साथ लें।

शाम को छाछ सूप स्प्राउट्स या पीनट्स खाएं।

रात में ग़िल की हुई सब्जी या ब्राउन राइस से बनी एक कटोरी खिचड़ी लें। आप चाहें

तो बेज दलिया भी ले सकते हैं। लो फैट मिल्क प्रोडक्ट्स को प्राथमिकता दें। एल्कोहॉल और धूम्रपान से दूर रहें। कैलरी में कटौती करना चाहते हैं तो सबसे पहले चीनी आइसक्रीम केक चॉकलेट कुकीज़ पेस्ट्री और प्रोसेस्ड फूड को अपने डाइट से हटाएं।

त्वचा की देखभाल

स्किन केयर रूटीन के लिए दुल्हन को 6 हफ़्ते पहले से कुछ बातों का ध्यान रखना चाहिए जिससे शादी के दिन स्किन चमकती फ़ेश और साफ नज़र आए।

चौथे और छठे हफ़्ते में डीप क्लींजिंग फेशियल करवाएं जिससे टैनिंग और गंदगी को स्किन से दूर रखा जा सके।

दिन में कम से कम दो बार अपने चेहरे

और शरीर पर मॉइश्चराइज़र लगाएं। कोहनी घुटनों पैरों और हाथों पर कोल्ड क्रीम लगाकर हर रात इनकी सफाई करें जिससे इन पर कालापन न आए।

हर हफ़्ते एक होममेड पैक या फेस मास्क जरूर लगाएं। अगर आपकी त्वचा सामान्य है तो एक टीस्पून आटा चुटकी भर हल्दी पाउडर दो-तीन बूंदे नींबू के रस की 1/2 टीस्पून दूध का लेप बनाकर आधे घंटे के लिए चेहरे गर्दन और हाथों पर लगाएं। इसे सूखने पर धोएं। इससे त्वचा निखर जाएगी। पिंपल और एक्ने हटाने के लिए पुदीने के पत्तों का पेस्ट बना लें और रात में अपने चेहरे पर लगा लें। इसे सुबह धो लें। अगर आपकी स्किन ऑयली है तो मुलतानी मिट्टी में गुलाबजल डालकर

संवेदनशीलता का टेस्ट करा लें। ऐसा एक्सपर्ट से कराएं। असुविधा न हो तो बिकिनी वैक्स भी कराएं। सलॉन में जाकर 3-4 लुक खुद पर आजमाकर देख लें। अगर आपको उनमें से कोई पसंद न आए तो किसी और पैकेज का चुनाव करें। सलॉन जाकर हाइड्रेटिंग फेशियल लें। सिर और बॉडी का मसाज मेनिक्चोर व पेडिकचोर कराएं। आराम करें और भरपूर नींद लें। शॉवर लेने से पहले मिल्क स्क्रब लगाएं। कॉटन बॉल्स को दूध में भिगोकर स्क्रब करें। दूध त्वचा को हाइड्रेड करता है और टैनिंग दूर करके त्वचा को नमी प्रदान करता है। आईब्रोज़ को सही आकार दें। इन्हें मोटा

पतला पेस्ट बनाएं। इसे चेहरे पर लगाकर

पूरी तरह सूखने दें और फिर धो लें। एक टीस्पून चंदन पाउडर और गुलाबजल का पेस्ट बनाकर चेहरे और गर्दन पर लगा लें। सूखने पर धो दें।

ड्राई स्किन के लिए एक टीस्पून मिल्क पाउडर में नींबू की कुछ बूंदें डालकर एक घोल बना लें। अपने चेहरे और 20 मिनट बाद धो दें। बॉडी वैक्स करा सकते हैं लेकिन पहले त्वचा की

या पतला करना चाहती हैं तो अभी कर लें।

अगर त्वचा ऑयली है तो दो से तीन बार ऑयल फ्री मॉइश्चराइज़र फेसवॉश से चेहरा धोएं। फेशियल सूट न करें तो हर पंद्रह दिन में क्लीन-अप करवाती रहें। अगर त्वचा रूखी है तो सोप एल्कोहॉल बेस्ड क्लींज़र व स्क्रब का इस्तेमाल न करें। सिर्फ दूध से बने मॉइश्चराइज़र या क्रीम का इस्तेमाल करें।

चेहरे के इन बदलावों को न करें
नजरअंदाज

चेहरा हमारे व्यक्तित्व के साथ-साथ हमारी सेहत का भी आईना होता है। चेहरे को देखकर पहचाना जा सकता है कि व्यक्ति कितना स्वस्थ है। व्यक्ति का चेहरा कई बीमारियों का संकेत देता है। सूखे होंठ- खुश्क होंठ और त्वचा शरीर के डीहाइड्रेट होने की ओर संकेत करता है। अगर आपके होंठ हर मौसम में खुश्क रहते हैं तो डायबिटीज और हाइपोथाइरॉडिज्म की भी जांच कराएं। चेहरे पर बाल- कई महिलाओं कि ठोड़ी और होंठों के ऊपर बाल होते हैं। ये शरीर में हार्मोन का संतुलन बिगड़ने की वजह से होता है। चेहरे का पीला पड़ना- अगर आपके चेहरे की रंगत में बदलाव हो रहे हैं और आपका चेहरा पीला पड़ने लगा है तो ये शरीर में खून की कमी के कारण होता है। शरीर पर लाल चकत्ते पड़ना- चेहरे पर लाल रंग के चकत्ते पड़ने का मतलब है कि आपको पेट संबंधी समस्या है। बालों का अधिक झड़ना- ज्यादातर लोग झड़ते बालों की समस्या से परेशान रहते हैं लेकिन अगर सिर के बालों के साथ आपकी आइब्रो और पलकों के बाल भी झड़ रहे हैं तो इसे नजरअंदाज न करें। विशेषज्ञों के मुताबिक ऐसा अधिक तनाव या ऑटोइम्यून बीमारी के कारण होता है।

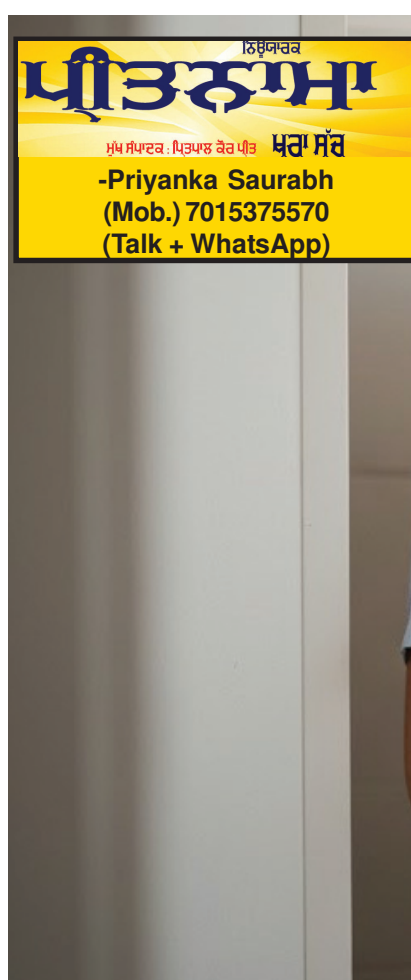
Menstruation and sanitary pads A test of dignity in schools

The Supreme Court's directive to provide free sanitary pads to girl students in schools and make menstrual hygiene compulsory is not merely an administrative order, but rather a reflection of the collective mindset of Indian society, which still views menstruation with hesitation, silence, and neglect. This decision makes clear that menstruation is not merely a health or hygiene issue, but a serious constitutional question involving dignity, equality, and the right to education.

In a country like India, where the Constitution guarantees equality and the right to a dignified life, the fact that millions of female students are forced to study in unsafe and degrading conditions during their menstrual cycle exposes a profound failure of the system. This court intervention is a necessary step towards addressing this failure. It reminds us that rights are not merely declarations on paper; they only have real meaning when they are realized on the ground.

Menstruation has long been ignored, considered merely a biological process. As a result, the issue has become the limited responsibility of the Ministry of Health or school management. The truth is that menstruation has profound social, educational, and psychological impacts. Due to lack of sanitation facilities and proper information, female students are not only at risk of infections and diseases, but shame and fear also prevent them from attending school regularly. In many cases, this situation leads to permanent school dropout.

Numerous studies show that a large number of adolescent girls miss several days of school each month due to lack of proper management during menstruation. This absence gradually weakens the learning process and ultimately increases the risk of dropping out of education altogether. Therefore, it is natural to question whether we are truly committed to the goal of "education for all," or whether it remains a mere slogan confined to policy documents. The Supreme Court's order clearly underscored that ignoring menstrual hygiene directly violates the right to

education. When schools lack basic amenities like separate and clean toilets, clean water, soap, and sanitary pads, it becomes practically impossible for female students to attend school regularly. This situation further deepens gender inequality, as while boys' education continues unhindered by any biological barriers, girls' are held back by a natural process.

This inequality is contrary to the spirit of Articles 14 and 15 of the Constitution, which underpin the concept of equality and a discrimination-free society. Equality of opportunity alone is not enough unless the means to access that opportunity are also equal. By ignoring menstrual hygiene, we inadvertently deprive girls of the equality the Constitution promises.

The Court also clarified that the lack of menstrual facilities violates the right of women and adolescent girls to a dignified life. When a student is forced to use unsafe and unscientific methods, it is not only a health crisis but also a direct assault on

human dignity. Article 21 of the Constitution does not limit life to mere physical existence, but also ensures the right to live with self-respect and security.

This decision is also significant because it shatters the notion that sanitary pads or clean toilets are merely "additional amenities." In fact, these are essential rights, without which neither health can be protected nor the right to education can be meaningful. In this context, this court order should also be seen as a social warning.

However, the biggest challenge with judicial orders in India lies in their effective implementation. Policies and guidelines often remain limited to mere announcements and files. The Supreme Court itself, acknowledging this concern, has stated that these decisions should not be confined to court orders or legal books, but should have a real impact on schools and the lives of students. It is mandatory to implement these directives uniformly in all schools—public and private, urban and rural.

In this context, the role of private schools is particularly important. Private educational institutions often consider themselves separate from government programs and social responsibility. The court's order clearly rejects this thinking and states that the distinction between government and private schools is unacceptable when it comes to children's rights. If private schools can charge high fees, they cannot shirk responsibility for the basic hygiene and health of female students.

Yet, it must be acknowledged that mandates and policies alone are not enough. Until societal thinking changes, such initiatives will remain incomplete. The silence, superstition, and shame surrounding menstruation further complicate this problem. Menstrual hygiene management in schools should not be limited to the distribution of pads; awareness, communication, and scientific information should also be part of the education process. Boys should not be excluded from this discussion, as the foundation of a

sensitive and equal society is laid only when understanding is shared. For the central and state governments, this order is not merely a compliance obligation, but an opportunity for improvement. Without adequate budget allocation, effective monitoring mechanisms, and clear accountability, this initiative cannot succeed. The court's deadline clearly indicates that this issue cannot be postponed any longer.

Ultimately, this decision forces us to reflect on the fact that a society's progress is measured by its treatment of its most vulnerable. Providing safe, hygienic, and respectful facilities to female students during menstruation is not a favor, but a constitutional obligation. The real test now is whether this decision moves from paper to practice. If it does, it will not only transform the landscape of schools but also be a decisive step toward changing the mindset that has, until now, considered menstruation a burden, not a right.

Education Without Educators

A Dangerous Trend in HEIs

Higher Education Institutions across the globe are experiencing rapid structural and pedagogical change. Digital platforms, artificial intelligence, online course marketplaces, and managerial governance models are increasingly shaping how universities operate. While innovation and adaptation are necessary responses to globalization and technological progress, a deeply concerning trend is emerging: the gradual displacement and devaluation of educators themselves. Education without educators—where teaching is reduced to content delivery and learning is automated—represents a fundamental misunderstanding of what higher education is meant to achieve. This trend threatens not only academic quality but also the intellectual, ethical, and social foundations of universities.

The Shift from Academic Communities to Market Institutions

Universities were historically conceived as communities of inquiry, where educators and students engaged in sustained dialogue to advance knowledge and understanding. Teaching was inseparable from scholarship, mentorship, and critical debate. In contrast, contemporary higher education is increasingly organized according to market logic. Efficiency, scalability, performance metrics, and cost reduction now dominate institutional decision-making. Within this framework, educators are often seen as expenses rather than assets. Tenured positions decline while contingent and adjunct labour expands. Recorded lectures, standardized curricula, and outsourced assessment systems replace live intellectual engagement. Knowledge becomes a commodity to be packaged and delivered, rather than a process cultivated through sustained human interaction. When educators are sidelined, universities risk transforming into content factories rather than centres of learning.

Technology as Replacement Rather Than Support

Educational technology is frequently promoted as a solution to issues of access, affordability, and scale. While digital tools can indeed enhance learning when used thoughtfully, the problem arises when technology is positioned as a substitute for educators rather than as a complement to them. Learning management systems, automated grading tools, AI tutors, and massive open online courses are often implemented with minimal pedagogical oversight. This

approach reflects a flawed assumption: that education is primarily about information transmission. In reality, higher education involves interpretation, critique, synthesis, and ethical reasoning—capacities that develop through guided interaction with experienced scholars. Algorithms cannot respond meaningfully to intellectual ambiguity, nor can they mentor students through uncertainty, failure, or moral complexity. When institutions equate technological efficiency with educational effectiveness, they undermine the very goals they claim to pursue.

The Decline of Academic Mentorship

One of the most significant losses in educator-free models is academic mentorship. Mentorship is not an optional feature of higher education; it is central to student development. Through mentorship, educators help students refine arguments, develop research skills, navigate disciplinary norms, and cultivate intellectual confidence. These relationships also play a crucial role in supporting first-generation students, marginalized learners, and those struggling with academic or personal challenges. As class sizes increase and educator workloads expand, opportunities for meaningful mentorship diminish. In fully automated or highly standardized environments, mentorship disappears altogether. Students may complete courses efficiently, but they are deprived of guidance that fosters intellectual maturity and professional identity. The result is credential accumulation without deep learning or personal growth.

Standardization and the Loss of Critical Thinking

Another consequence of reducing the role of educators is excessive standardization. Automated systems require uniform inputs and outputs, encouraging narrowly defined learning objectives and assessment rubrics. While

standardization may simplify administration, it constrains intellectual exploration. Critical thinking thrives in spaces where questions are open-ended, debates are unresolved, and

multiple perspectives are encouraged. Educators play a crucial role in creating these spaces. They challenge assumptions, introduce complexity, and adapt teaching in response to student needs and emerging ideas. Without educators, learning becomes risk-averse and formulaic. Students learn to optimize for grades rather than understanding, and innovation gives way to compliance.

Ethical and Civic Implications

Higher education does not merely prepare students for employment; it prepares them for citizenship and leadership in complex societies. Universities are sites where ethical reasoning, social responsibility, and democratic values are cultivated. Educators model intellectual integrity, respectful disagreement, and evidence-based reasoning—qualities essential for public life. When education is depersonalized, these dimensions erode. Automated systems cannot teach ethical judgment through example, nor can they engage students in difficult conversations about power, inequality, or social responsibility. A higher education system that sidelines educators' risks producing technically skilled graduates who lack ethical grounding and civic awareness.

The Impact on Educators and Knowledge Production

The marginalization of educators also has profound implications for knowledge production itself. When academic labour is casualized and undervalued, scholars have less time and incentive to engage in research, mentorship, and institutional service. Intellectual risk-taking declines, and scholarship becomes increasingly shaped by short-term metrics rather than long-term inquiry. Moreover, when educators are treated as interchangeable or expendable, academic freedom is weakened. Universities become less willing to support controversial or critical research, undermining their role as independent spaces of thought. Over time, this diminishes the university's contribution to society as a source of critical knowledge and innovation.

Reclaiming the Role of Educators

The solution is not to reject technology or change, but to re-centre educators within higher education institutions. Technology should support educators by reducing administrative burdens, expanding access, and enabling new forms of engagement—not by replacing human judgment and interaction. Institutional policies must recognize teaching and mentorship as core academic functions, worthy of investment and respect. This requires rethinking funding models, employment practices, and evaluation systems. Stable academic careers, reasonable teaching loads, and genuine participation in governance are essential if educators are to fulfil their roles effectively. Universities must also resist the temptation to measure educational success solely through efficiency metrics and instead prioritize learning depth, intellectual growth, and social impact.

Conclusion

Education without educators is not progress; it is a retreat from the fundamental purpose of higher education. While technology and innovation offer powerful tools, they cannot replace the human relationships at the heart of learning. Educators are not optional intermediaries between content and students—they are the architects of intellectual development, ethical reasoning, and scholarly culture. If higher education institutions continue down a path that marginalizes educators, they risk hollowing out their own mission. To safeguard the future of universities—and the societies they serve—we must reaffirm a simple but essential truth: education is a human endeavour, and educators matter.

How Reels Affect Learning

The rise of reels and short-form content is reshaping attention spans, study patterns, and classroom engagement. In today's digital age, students are learning in a world very different from that of previous generations. Between school assignments and extracurricular activities, many young people spend hours each day scrolling through short videos on platforms like Instagram Reels, YouTube Shorts, and similar apps. These clips, often just seconds long, deliver entertainment, trends, and information at lightning speed. While they may seem harmless, educators and parents are increasingly asking: **How do these short videos affect students' ability to learn?**

The answer is complex. Reels are not entirely negative, but their growing presence in students' daily lives is changing how they focus, process information, and engage with education.

Teachers across schools and colleges are noticing a shift in how students behave in classrooms. Many report that students are more restless and less willing to engage in long explanations. Some struggle to listen without checking their phones, even for short periods.

Earlier, distractions in class might have been limited to whispering with friends or daydreaming. Now, a device in a pocket offers constant digital stimulation. Even when students are not actively watching reels, the urge to check notifications can occupy their thoughts, reducing their ability to fully engage in lessons.

This change does not mean students are less intelligent or less capable. Instead, it reflects how their brains are adapting to a fast-moving digital environment. However, traditional education still depends heavily on sustained attention, creating a growing mismatch between learning styles and learning environments.

Interestingly, reels have a mixed effect on creativity. On one hand, short videos encourage students to create content editing clips, adding music, storytelling in short formats, and learning digital skills. Many students become more confident in expressing themselves visually and creatively. On the other hand, constant consumption leaves less time for boredom and boredom is often where creativity begins. When students fill every free moment with scrolling, they have fewer opportunities to daydream, reflect, or think deeply, which are important parts of the creative process.

True creativity often requires quiet time, patience, and sustained effort qualities that fast-paced digital habits can quietly reduce. Short videos also influence how students communicate. Online content often relies on

slang, abbreviations, and quick reactions. While this builds a sense of digital belonging, it may affect formal communication skills. Teachers report that some students struggle with structured writing, formal vocabulary, and detailed explanations. When most daily communication happens through short captions and comments, writing long essays or detailed answers can feel unfamiliar. This does not mean reels directly "damage" language skills, but excessive reliance on ultra-short communication may limit practice in more formal and academic forms of expression.

Another area affected by short-form video culture is reading. Long-form reading whether textbooks, novels, or detailed articles builds vocabulary, imagination, and analytical thinking. It trains the brain to follow complex ideas and arguments.

Students who spend large amounts of time on short videos may find reading more tiring or less enjoyable. They may prefer summaries, bullet points, or quick explanations rather than full chapters. Over time, this can weaken comprehension skills and reduce the ability to engage with in-depth material, which is essential for higher education and competitive exams.

Short videos are designed for quick consumption. Bright visuals, fast editing, music, and constant variety make them highly engaging. Unlike textbooks, lectures, or long-form videos, reels demand very little sustained attention. A swipe instantly replaces

one clip with another, creating a continuous stream of stimulation.

Over time, this habit can influence how students respond to slower-paced learning environments. Reading a chapter, solving math problems, or listening to a 40-minute lesson may begin to feel unusually difficult. Teachers are observing that students often struggle to stay focused for extended periods, frequently reaching for their phones even during study time.

One of the biggest concerns linked to short-form content is its potential effect on attention span. Learning often requires deep concentration — the ability to sit with a problem, analyze information, and think critically. Reels, however, train the brain to expect constant novelty and rapid rewards. When students become used to high-speed content, traditional learning methods may feel less stimulating. As a result, they may lose focus more easily, switch between tasks frequently, and find it harder to complete assignments without distractions. This constant shifting of attention reduces the brain's ability to retain information effectively. Short videos are not just entertaining; they are designed to keep users engaged. Each new clip brings something different — humor, surprise, or emotion triggering the brain's reward system. This creates a loop where users feel compelled to keep scrolling.

Short videos often present information in simplified, entertaining ways. While this can make content accessible, it may also

About the Author

Driven by a deep commitment to advancing innovation and excellence in education and professional growth, Dr. Aqib continues to leave a lasting mark through coaching, training, and written work. Their comprehensive approach to learning empowers individuals with the knowledge and skills needed to succeed in an ever-evolving world, while also nurturing a strong appreciation for the life-changing value of education. By encouraging others to pursue lifelong learning, Dr. Aqib serves as a source of inspiration for those striving to realize their full potential and make meaningful contributions to society.

encourage surface-level understanding. Subjects like literature, science, and history require deeper engagement, analysis, and reflection skills that develop through sustained focus.

Teachers report that some students now prefer quick summaries over detailed explanations. Writing long answers, reading complex passages, and engaging in thoughtful discussions can feel more challenging. Over time, this may affect critical thinking and problem-solving abilities.

Another important concern is sleep. Because reels are short and endlessly available, students often scroll late into the night without realizing how much time has passed. Screen exposure and mental stimulation before bed can delay sleep and reduce sleep quality.

Lack of proper rest directly affects memory, concentration, and mood — all essential for learning. Tired students may find it harder to pay attention in class and retain information. Additionally, reels frequently portray idealized lifestyles and achievements. Constant exposure to such content can lead to unhealthy comparisons, affecting self-esteem and increasing anxiety. Emotional stress further reduces a student's ability to focus and learn effectively.

Despite these challenges, **short videos are not entirely harmful**. When used thoughtfully, they can support learning.

Many educators and content creators use short videos to explain concepts in creative ways. Visual demonstrations, quick science experiments, language tips, and educational facts can spark curiosity. For visual learners, short clips can make difficult ideas easier to grasp.

Reels can also expose students to global issues, new career paths, and innovative technologies. In moderation, they can serve as both educational tools and sources of relaxation.

Every Story Is a Science Story

Understanding the Universal Nature of Science

In recent years, the phrase “Every story is a science story” has emerged as a powerful reminder that science isn’t confined to labs or physics equations — it permeates every aspect of our lives and society. This idea challenges traditional boundaries between science and other fields like policy, culture, human behavior, and everyday narrative.

1. Origin and Thought Leadership Behind the Phrase

The phrase gained visibility in an editorial by Scientific American where the editors argued that science applies to “every important social issue” and that treating science as isolated from culture, politics, or human experience is misleading. They asserted that scientific thinking — data, evidence, and analysis — can inform debates on topics from public health to social justice.

Another prominent use of this idea comes from a journalism initiative by the Reynolds Journalism Institute and The Open Notebook. Their project titled Every Story Is a Science Story aims to equip journalists — even those without science backgrounds — with tools to integrate scientific evidence and thinking into all kinds of reporting, from education and infrastructure to public health and climate coverage.

2. What Does the Phrase Really Mean?

At its core, “Every story is a science story” is both a conceptual lens and a practical philosophy:

a) Science Is Everywhere

Science isn’t just discoveries in textbooks. It underlies:

How vaccines work and why they matter.

The health, economic, and social impacts of public policy.

The behavior of ecosystems, weather, and climate.

Technological changes shaping daily life.

Recognizing this enriches stories beyond surface narratives.

b) Evidence and Data Strengthen Understanding

Science provides methods to test ideas, evaluate claims, and uncover patterns. Incorporating scientific evidence helps journalists and writers explain why things happen — not just that they did. This improves accuracy and public trust.

c) Storytelling and Science Are Complementary

Although some argue science and storytelling are separate (because science aims for objectivity), storytelling can help communicate complex scientific ideas clearly and memorably. This is especially important for audiences who may not be familiar with technical details.

3. Science in Everyday Stories

Science isn’t just for science news:

Public health: Reporting on flu seasons, obesity, or mental health involves epidemiological data.

Economics: Labor trends or income inequality can be examined through statistical and behavioral science.

Education: Learning outcomes often reflect findings from cognitive psychology or pedagogy.

Environment: Pollution, biodiversity loss, or water quality are fundamentally scientific topics.

In each case, grounding reporting in evidence transforms a narrative into a science story.

4. Why It Matters

a) Better Public Understanding

When stories include scientific context, audiences gain a deeper understanding of how and why things happen. This helps citizens make informed decisions and resist misinformation.

b) Breaking Down Barriers

There is a common misconception that science is only for scientists or specialized reporting. The Every Story Is a Science Story philosophy breaks this barrier, encouraging all communicators — journalists, educators, authors — to embrace scientific inquiry in their fields.

c) Improving Decision-Making

Whether the topic is health, policy, or technology, using science increases the likelihood that decisions — personal or societal — are informed by reliable evidence rather than assumption or hearsay.

5. Conclusion

Every story is a science story isn’t just a catchy slogan — it’s a deeper recognition that science underlies the fabric of reality. Whether covering a local school board decision or a global climate summit, bringing in scientific evidence, methods, and reasoning enhances clarity, credibility, and impact.

Ultimately, adopting this perspective doesn’t mean forcing every narrative into a lab context — but rather seeing the scientific thread woven through the human experience. This makes stories not just informative but transformative for their audiences.

Charity is not dumping, and NGOs are not dump yards

Every donation box tells a story. Too often, that story is not one of compassion, but of convenience. From childhood, we are taught that charity is a virtue. But what we are rarely taught are the values that make it meaningful — empathy, respect and accountability. The result is evident: India’s charitable ecosystem has increasingly become conflated with decluttering. In fact, mindfulness, which should be the guiding principle of all donations, is almost forgotten. Acts of careless giving expose a psychological gap between the giver and the receiver. While donors imagine they are helping the less fortunate, the reality is often different and disheartening. I first encountered the cost of this delusion in our

first year of operation. A school had promised Christmas gifts to the orphanage children. But when excited children unwrapped their gifts, they found broken toys and shredded books. The immediate disappointment was heartbreaking, but the long-term damage was more insidious. It eroded their trust, leaving them hesitant and sceptical of future promises. Such experiences are not exceptional; they are routine. Most non-profits encounter them regularly. Thus, understanding why this is happening so frequently becomes important. The reasons are neither complex nor malicious. The first is convenience. Donating unwanted items becomes an easy way to clear cupboards and free space. The second is moral

reassurance. The act of donating — regardless of the condition of what is given — offers the giver a sense of having “done one’s part.” In this process, intention is mistaken for impact. Once an object is labelled a donation, it is often assumed to acquire moral worth. But it does not. A puzzle with missing pieces cannot bring joy to children in a day-care centre. A rusted walker with broken parts cannot support an elderly person. A toy car without wheels cannot be defended as a gift given “with good intentions.” These are not isolated lapses in judgement. They reflect a deeper failure to imagine something beyond oneself. Non-profit organisations operate at the intersection of scarcity and hope. Their responsibility extends

far beyond distribution. It includes managing expectations, safeguarding dignity and sustaining trust. When donations are in good condition, organisations receive them with gratitude. Even ordinary belongings can hold immense value for those who have little. But value cannot be assumed; it must be assessed. Every unsuitable donation imposes an invisible cost — time spent sorting, resources diverted to disposal, and, most importantly, emotional harm to those who feel unvalued or unseen. International development frameworks increasingly emphasise dignity-centred aid, recognising that assistance stripped of respect can deepen inequality rather than reduce it.

How Reels Affect Learning

The rise of reels and short-form content is reshaping attention spans, study patterns, and classroom engagement. In today's digital age, students are learning in a world very different from that of previous generations. Between school assignments and extracurricular activities, many young people spend hours each day scrolling through short videos on platforms like Instagram Reels, YouTube Shorts, and similar apps. These clips, often just seconds long, deliver entertainment, trends, and information at lightning speed. While they may seem harmless, educators and parents are increasingly asking: **How do these short videos affect students' ability to learn?**

The answer is complex. Reels are not entirely negative, but their growing presence in students' daily lives is changing how they focus, process information, and engage with education.

Teachers across schools and colleges are noticing a shift in how students behave in classrooms. Many report that students are more restless and less willing to engage in long explanations. Some struggle to listen without checking their phones, even for short periods.

Earlier, distractions in class might have been limited to whispering with friends or daydreaming. Now, a device in a pocket offers constant digital stimulation. Even when students are not actively watching reels, the urge to check notifications can occupy their thoughts, reducing their ability to fully engage in lessons.

This change does not mean students are less intelligent or less capable. Instead, it reflects how their brains are adapting to a fast-moving digital environment. However, traditional education still depends heavily on sustained attention, creating a growing mismatch between learning styles and learning environments.

Interestingly, reels have a mixed effect on creativity. On one hand, short videos encourage students to create content editing clips, adding music, storytelling in short formats, and learning digital skills. Many students become more confident in expressing themselves visually and creatively. On the other hand, constant consumption leaves less time for boredom and boredom is often where creativity begins. When students fill every free moment with scrolling, they have fewer opportunities to daydream, reflect, or think deeply, which are important parts of the creative process.

True creativity often requires quiet time, patience, and sustained effort qualities that fast-paced digital habits can quietly reduce. Short videos also influence how students communicate. Online content often relies on

slang, abbreviations, and quick reactions. While this builds a sense of digital belonging, it may affect formal communication skills.

Teachers report that some students struggle with structured writing, formal vocabulary, and detailed explanations. When most daily communication happens through short captions and comments, writing long essays or detailed answers can feel unfamiliar.

This does not mean reels directly "damage" language skills, but excessive reliance on ultra-short communication may limit practice in more formal and academic forms of expression.

Another area affected by short-form video culture is reading. Long-form reading whether textbooks, novels, or detailed articles builds vocabulary, imagination, and analytical thinking. It trains the brain to follow complex ideas and arguments.

Students who spend large amounts of time on short videos may find reading more tiring or less enjoyable. They may prefer summaries, bullet points, or quick explanations rather than full chapters. Over time, this can weaken comprehension skills and reduce the ability to engage with in-depth material, which is essential for higher education and competitive exams.

Short videos are designed for quick consumption. Bright visuals, fast editing, music, and constant variety make them highly engaging. Unlike textbooks, lectures, or long-form videos, reels demand very little sustained attention. A swipe instantly replaces

one clip with another, creating a continuous stream of stimulation.

Over time, this habit can influence how students respond to slower-paced learning environments. Reading a chapter, solving math problems, or listening to a 40-minute lesson may begin to feel unusually difficult. Teachers are observing that students often struggle to stay focused for extended periods, frequently reaching for their phones even during study time.

One of the biggest concerns linked to short-form content is its potential effect on attention span. Learning often requires deep concentration — the ability to sit with a problem, analyze information, and think critically. Reels, however, train the brain to expect constant novelty and rapid rewards. When students become used to high-speed content, traditional learning methods may feel less stimulating. As a result, they may lose focus more easily, switch between tasks frequently, and find it harder to complete assignments without distractions. This constant shifting of attention reduces the brain's ability to retain information effectively. Short videos are not just entertaining; they are designed to keep users engaged. Each new clip brings something different — humor, surprise, or emotion triggering the brain's reward system. This creates a loop where users feel compelled to keep scrolling. Short videos often present information in simplified, entertaining ways. While this can make content accessible, it may also

encourage surface-level understanding. Subjects like literature, science, and history require deeper engagement, analysis, and reflection skills that develop through sustained focus.

About the Author

Driven by a deep commitment to advancing innovation and excellence in education and professional growth, Dr. Aqib continues to leave a lasting mark through coaching, training, and written work. Their comprehensive approach to learning empowers individuals with the knowledge and skills needed to succeed in an ever-evolving world, while also nurturing a strong appreciation for the life-changing value of education. By encouraging others to pursue lifelong learning, Dr. Aqib serves as a source of inspiration for those striving to realize their full potential and make meaningful contributions to society.

encourage surface-level understanding. Subjects like literature, science, and history require deeper engagement, analysis, and reflection skills that develop through sustained focus.

Teachers report that some students now prefer quick summaries over detailed explanations. Writing long answers, reading complex passages, and engaging in thoughtful discussions can feel more challenging. Over time, this may affect critical thinking and problem-solving abilities.

Another important concern is sleep. Because reels are short and endlessly available, students often scroll late into the night without realizing how much time has passed. Screen exposure and mental stimulation before bed can delay sleep and reduce sleep quality.

Lack of proper rest directly affects memory, concentration, and mood — all essential for learning. Tired students may find it harder to pay attention in class and retain information. Additionally, reels frequently portray idealized lifestyles and achievements. Constant exposure to such content can lead to unhealthy comparisons, affecting self-esteem and increasing anxiety. Emotional stress further reduces a student's ability to focus and learn effectively.

Despite these challenges, **short videos are not entirely harmful**. When used thoughtfully, they can support learning.

Many educators and content creators use short videos to explain concepts in creative ways. Visual demonstrations, quick science experiments, language tips, and educational facts can spark curiosity. For visual learners, short clips can make difficult ideas easier to grasp.

Reels can also expose students to global issues, new career paths, and innovative technologies. In moderation, they can serve as both educational tools and sources of relaxation.

When Ethics Exist Only in Writing

Lawful Earning, Institutional Ethics, and the Moral Crisis of Society

A great philosopher, Aristotle regarded as the father of moral philosophy, profoundly stated:

“Knowing what is right does not mean much unless you do what is right.”

We live in a society where values are not absent; they are omnipresent. They adorn office walls, appear in policy documents, echo in official speeches, and are proudly quoted in public spaces. Yet the defining tragedy of our time is not the absence of moral guidance, but the widening gap between what is proclaimed and what is practiced. Our institutions speak fluently about ethics, integrity, and responsibility, while their daily functioning often contradicts those very principles.

Across government departments and public institutions, reminders of honesty, accountability, and public service are prominently displayed. However, the lived experience of citizens often tells another story. Procedures move smoothly only when influenced, rights exist largely on paper, and systems meant to serve the public gradually turn into hurdles that must be navigated, negotiated, or endured. The rulebook is clear; its implementation is selective.

Within judicial and administrative structures, justice is defined with precision—fairness, equality, truth, and due process. Yet justice is frequently delayed, diluted, or distorted. Those with authority learn how to bend procedures, while those without it learn patience, silence, or resignation. When truth demands struggle and falsehood finds shortcuts, institutional credibility erodes—not suddenly, but steadily.

Education systems speak of enlightenment, character formation, and lifelong learning. Policies emphasize innovation, critical thinking, and intellectual growth. In practice, classrooms often prioritize rote memorization over reasoning, marks over meaning, and conformity over curiosity. Education becomes a race for certificates rather than a journey toward wisdom, producing individuals who are informed, yet not necessarily enlightened. Healthcare institutions claim the sanctity of human life as their highest value. Official guidelines emphasize dignity, compassion, and responsibility. Yet reality exposes overcrowded facilities, administrative indifference, and widening gaps between affordability and access. When compassion becomes secondary to procedure, life itself begins to feel negotiable.

Markets and regulatory bodies promise transparency, quality, and fairness. Standards are codified, laws are notified, and

warnings are displayed. Still, dishonesty thrives through adulteration, misinformation, exploitation, and manipulation. Ethics remain confined to documents and signboards rather than shaping everyday practice. Consumers are reminded of rights, yet often remain unprotected by them.

What unites these contradictions is not ignorance, but awareness without accountability. We know what is right. We record it formally. We quote it publicly. Yet knowing and doing have drifted dangerously far apart.

What we display publicly reflects our declared beliefs.

What we practice privately reveals our true priorities.

When actions repeatedly defy declared principles, the problem can no longer be reduced to personal weakness; it evolves into a shared social disorder. In this environment, hypocrisy does not arrive loudly—it settles in silently, shielded by rules, rationalizations, and procedural comfort. Gradually, it rewires collective thinking, where compromise is celebrated as pragmatism, deception is justified as survival, and sincerity is dismissed as impractical idealism.

Public Awareness and Institutional Reality
Recent official data offers a sobering mirror. In 2025 alone, the Jammu & Kashmir Anti-Corruption Bureau registered 78 corruption cases and filed 43 charge-sheets, securing convictions in several cases. While these figures reflect institutional vigilance, they also reveal the depth of a societal challenge. If these are the cases detected, how many remain normalized, unreported, or silently

tolerated? Corruption does not survive on institutional weakness alone; it thrives on social acceptance. Laws and investigations may punish misconduct, but lasting reform demands civic responsibility. Silence, compliance, and everyday compromise enable decay as much as overt wrongdoing.

Lawful Earning and Moral Continuity

At the heart of this crisis lies the ethics of earning. Income is not merely an economic

matter; it is a moral one—especially in public service, where wages are drawn from collective trust. Earning without sincere effort may appear legally permissible, but it remains ethically hollow. Religious traditions

consistently emphasize this truth. In Islam, honest earning (halal rizq) is inseparable from faith, while unjust gain corrupts not only individuals but generations. Similar moral emphasis exists across faiths and philosophies: integrity in livelihood safeguards dignity, conscience, and social harmony. Children learn morality less from instruction and more from example; when compromise becomes routine, confusion becomes inheritance.

The most dangerous aspect of the present culture is that it teaches survival without principles. It rewards adaptation over integrity, efficiency over ethics, and convenience over conscience. It produces professionals without empathy, institutions without moral depth, and governance without trust.

Bottom Line

Real reform will not emerge from rewriting slogans or issuing new circulars. Change begins when individuals—within institutions and within society—align conduct with

conviction, and when responsibility is taken personally rather than postponed institutionally.

Until then, our values will remain beautifully articulated and poorly practiced. Our beliefs will continue to decorate walls, while our actions quietly dismantle them. The gap between what we claim to stand for and what we actually do is not merely a moral flaw—it is the defining crisis of our society.

Iqbal's Moral Warning

Allama Muhammad Iqbal, the great philosopher-poet and Hakim-ul-Ummat, powerfully captured this crisis in his verses: Yeh hikmat-e-malakooti, yeh ilm-e-laahooti Haram ke dard ka darmaan nahin to kuch bhi nahin

Yeh zikr-e-neem-shabi, yeh muraaqibay, yeh suroor Teri khudi ke nighbaan nahin to kuch bhi nahin

Khird ne keh bhi diya “La ilaha” to kya haasil Dil-o-nigaah Musalmaan nahin to kuch bhi nahin

Allama Iqbal emphasizes that true faith lies in inward verification (tasdeeq-e-batin), not in mere verbal affirmation. Reciting “There is no god but Allah” without inner acceptance does not transform the soul. Faith becomes real only when the heart and consciousness recognize Allah as the sole authority and reality.

A spiritually dormant soul, Iqbal argues, is no soul at all. Such lifelessness leads to moral decay, personal weakness, and collective decline. The chronic crises of nations—corruption, injustice, and loss of purpose—cannot be cured through laws, slogans, or rituals alone. Their true remedy lies in the revival of the inner self (khudi).

Iqbal insists that without awakening the soul, all efforts—individual or collective—remain futile. Social reform, governance, and even religious practice lose meaning when detached from inner transformation. The awakening of khudi acts like an alchemy, refining character and producing moral courage, integrity, and responsibility.

Through this inner awakening, individuals cultivate the qualities embodied by towering figures such as Umar ibn Khattab, known for justice and firmness, and Ali ibn Abi Talib, known for wisdom and moral clarity. These virtues are not inherited or imitated; they are born from a living, conscious soul.

In essence, Iqbal teaches that real reform begins within. Without a revived soul, faith becomes ritual, knowledge becomes a burden, and action becomes hollow. With an awakened soul, even ordinary deeds acquire purpose, power, and transformative impact.

THE MANIFESTATION

In recent years the concept of manifestation has gained remarkable popularity across self-help literature, wellness movements and social media platforms. Often portrayed as the ability to think something into existence, manifestation is frequently misunderstood, exaggerated, or dismissed outright by the scientific community. However, when examined through the lenses of psychology, neuroscience, behavioral medicine and psychosomatic health, manifestation can be reframed as a structured mental process rooted in intention, cognition, emotional regulation and goal-directed behavior.

SIMPLE MEANING OF MANIFESTATION

At its core, manifestation refers to the conscious process of forming clear intentions, aligning thoughts and emotions with those intentions and engaging in behaviors that increase the likelihood of achieving desired outcomes. In scientific terms, manifestation can be understood as a combination of cognitive restructuring, positive expectancy, goal visualization and behavioral activation. It does not imply supernatural causation but rather reflects the brain's capacity to influence perception, motivation, decision-making and physiological responses.

SCIENTIFIC FOUNDATIONS OF MANIFESTATION

Cognitive Psychology

Manifestation aligns closely with cognitive theories suggesting that thoughts influence emotions and behaviors. Cognitive model of depression demonstrates that modifying maladaptive thought patterns can significantly alter emotional states. Manifestation practices such as affirmations and visualization may function by reshaping cognitive schemas.

NEUROSCIENCE AND NEUROPLASTICITY

The human brain exhibits neuroplasticity the ability to reorganize neural pathways based on repeated thoughts and experiences. Recurrent focus on positive goals can strengthen neural circuits related to motivation, hope and executive function particularly within the prefrontal cortex and limbic system.

PSYCHO NEUROIMMUNOLOGY

Mental states influence hormonal balance, immune function and stress physiology. Positive expectancy and emotional regulation—central components of manifestation—can reduce cortisol levels, improve autonomic balance and enhance overall resilience.

Behavioral Medicine

Manifestation often encourages goal clarity, consistency and action. These elements overlap with evidence-based behavioral interventions used in stress management, lifestyle modification and chronic disease prevention.

IMPORTANCE OF MANIFESTATION IN MODERN LIFE

In an era marked by uncertainty, information overload and rising mental health disorders, manifestation offers individuals a structured framework for cultivating purpose, optimism and self-efficacy. It empowers people to shift from passive rumination to active engagement with life goals, thereby improving psychological adaptability.

UTILITY OF MANIFESTATION IN DAILY LIFE

Goal setting and achievement, stress reduction through emotional regulation, improved self-confidence and motivation, enhanced focus and decision-making, promotion of healthy habits through intention-driven behaviour.

When practiced realistically manifestation acts as a mental rehearsal tool that primes individuals for adaptive action rather than passive wishful thinking.

ROLE OF MANIFESTATION IN DEPRESSION AND TENSION DEPRESSION

Depression is characterized by negative cognitive bias, hopelessness and diminished motivation. Manifestation techniques—when integrated with clinical care—can counter these patterns by:

Encouraging positive future orientation, activating reward pathways through visualization, supporting behavioral activation, enhancing perceived control and meaning, while manifestation alone cannot replace psychotherapy or pharmacological treatment, it may serve as a complementary cognitive strategy. Stress and Tension

Chronic stress is driven by anticipatory anxiety and perceived helplessness. Manifestation practices such as guided imagery, affirmations and mindful intention-setting can downregulate the stress response improve heart rate

variability, and promote parasympathetic activation.

PROS OF MANIFESTATION

Enhances optimism and psychological resilience, improves emotional self-regulation, encourages proactive behavior, supports mind-body integration, low-cost, accessible mental practice.

CONS AND LIMITATIONS

Risk of unrealistic expectations, potential for self-blame when outcomes are not achieved, misinterpretation as a substitute for medical or psychiatric treatment, lack of standardized clinical protocols, scientific caution is essential to prevent manifestation from being misused as a

deterministic or magical concept rather than a psychological tool.

FUTURE OF MANIFESTATION IN SCIENCE AND MEDICINE.

The future of manifestation lies in its integration with evidence-based psychological interventions. Emerging research in positive psychology, mindfulness-based cognitive therapy and psychosomatic medicine may further validate structured intention-based practices. With proper scientific framing, manifestation could be incorporated into mental health promotion programs, stress management workshops and preventive medicine models.

Manifestation when stripped of mystical exaggeration and examined through a medical and scientific framework, emerges as a meaningful psychological process rooted in cognition, emotion and behaviour. It represents the mind's capacity to influence well-being through intention, awareness and action. While not a cure-all, manifestation can serve as a valuable adjunct to mental health care, particularly in managing depression, stress and emotional tension. Its true power lies not in altering reality through thought alone, but in reshaping the human mind to engage with reality more consciously, constructively and resiliently.

US-India ties: The done deal

On the heels of the Indo-EU trade pact comes more good news — and a sigh of relief for the Indian economy — the Indo-US trade deal. Though the deal is yet to be formalised, the pathways are drawn, which are fairly balanced for both nations. Indeed, India needed it more than the US, but after a year of Trump's tough talk, the US has yielded concessions which are well deserved. It is also important from a geopolitical standpoint, as had the deal not been concluded, it would have altered the politics of the region: the US would have lost an important ally against China, and India would have lost a lever it needs to deal with China. The timing of the deal is also interesting, as it comes days after a significant Indo-EU trade pact that almost offset US importance in Europe and India. Realising this, the US made a quick decision rather than dragging it any further. The deal, as mentioned, is fairly balanced, though India has partially yielded on its stand on opening the agriculture sector to the US market and committed to purchasing around \$100 billion worth of American goods every year for the next five years, covering aircraft, advanced technologies, precious gems and metals, nuclear-

related products, and agricultural commodities. The United States would remove several punitive tariffs imposed on Indian exports, restoring stability and predictability to bilateral trade. While India has protected core interests by keeping genetically modified crops, maize and soya meal outside the deal, it has agreed to quota-based access for products such as cotton and pulses, ensuring limited opening to safeguard Indian farmers.

India had to seal the deal, as otherwise it would have suffered a severe blow to its economy and lost investor confidence, and that too at a time when it is striving to become a manufacturing and export hub. The second strong reason for the agreement was the balance of power in South Asia. India seeks a multipolar Asia not dominated by China, and the US is an effective counterbalance. The deal shows India's diplomatic maturity. Despite President Donald Trump's tough and transactional posture, India did not capitulate or retaliate. Instead, it chose quiet, persistent engagement. And finally, it happened, though not without considerable anxiety and disruption in otherwise smooth Indo-US ties.

Digital Sovereignty vs. Data Imperialism

The Historic Clash of WhatsApp-Meta, the DPDP Act 2023, and the Indian Constitution - Supreme Court's Rebuke:-If you don't respect the Constitution, leave India - Next Hearing: February 9, 2025

Globally, India in the 21st century is no longer just a vast consumer market; it has become the center of the global discourse on digital democracy, data sovereignty, and citizen privacy. The digital lives of millions of Indian citizens, their conversations, health information, financial transactions, social behavior, and ideological leanings are now being recorded on the servers of technology platforms. At such a time, this question is no longer merely technical or commercial, but directly linked to the Constitution, human rights, and the sovereign responsibility of the state. The Digital Personal Data Protection Act (DPDP Act), 2023 is a product of this historical necessity, which clarifies that the data of any citizen in India can no longer be left to the mercy of uncontrolled corporate power. I, Advocate Kishan Sanmukhdas Bhavnani, Gondia, Maharashtra, believe that the fundamental objective of the DPDP Act 2023 is not merely to prevent data theft, but to empower citizens with the right to have their digital existence protected as much as their physical existence. This law clarifies for what purpose, to what extent, and for how long data can be processed. This Act makes informed consent a central element, so that no company, whether Indian or foreign, can trap users with take it or leave it terms and conditions and compromise their privacy. From this perspective, India appears to be establishing data not merely as an economic resource, but as a constitutional right for the first time. Against this backdrop, the case involving WhatsApp and its parent company Meta is no longer limited to the privacy policy of a single company, but rather raises the question of whether global tech companies are willing to operate within the framework of the Indian Constitution. The take it or leave it privacy policy introduced by WhatsApp in 2021 gave Indian users only two options: either accept the new terms or discontinue using the service. This policy was not only an example of an unequal power balance, but it also undermined the concept of genuine consent from citizens. In November 2024, the National Company Law Appellate Tribunal (NCLAT) fined Meta ₹213.14 crore, deeming the policy a violation of competition law. The tribunal clearly stated that WhatsApp had abused its dominant position

by forcing users to accept terms whose commercial benefits directly accrued to Meta's advertising model. This fine was not merely a financial penalty, but a regulatory message that the digital market in India would no longer be a free-for-all. However, in January 2025, the NCLAT adopted a contradictory stance. While upholding the fine, it removed the finding of abuse of dominance. This decision was legally complex, as the question naturally arises: if there was no abuse of dominance, then what is the basis for the fine?

Friends Challenging this legal inconsistency, Meta approached the Supreme Court, but perhaps it did not anticipate that this case would not be limited to competition law, but would directly confront the very spirit of the Indian Constitution. The hearing in the Supreme Court on Tuesday, February 3, 2026, gave this dispute a historic turn. The bench, headed by the Chief Justice, questioned WhatsApp-Meta's privacy practices with such rigor and clarity that it signaled that the court was no longer viewing this matter merely as a corporate policy issue. Friends, if we delve deeper into the hearing that took place on February 3, 2026, the court's reaction was exceptionally strong when the Solicitor General, representing the central government, argued that WhatsApp's privacy policy is exploitative and commercially uses users' data. The Chief Justice's statement, If

you cannot abide by our Constitution, then leave India," can be considered the sharpest judicial warning ever issued to any global tech company. This statement was not merely an emotional reaction, but a clear declaration of India's digital sovereignty. The court emphasized that any service provider can only conduct business in India if it respects the Indian Constitution, fundamental rights, and the dignity of its citizens. The court also stated that WhatsApp's privacy policy is so cleverly drafted that an ordinary citizen, whether a poor elderly woman, a street vendor, or a rural woman who only speaks Tamil, can never understand its implications. This observation highlights India's socio-economic diversity and acknowledges that informed consent does not come from a long document written only in English. Consent will only be considered genuine when the user fully understands how, why, and with whom their data is being shared.

Friends, if we delve deeper into this hearing, other honorable Justices on the bench further enriched the discussion by stating that while the DPDP Act addresses privacy, the real concern lies with users' behavioral tendencies. They explicitly raised the question that when digital footprints are being used for online advertising and micro-targeting, it ceases to be merely a privacy issue and becomes a matter of commercial exploitation of human behavior. This observation is reminiscent

of global scandals like Facebook-Cambridge Analytica, where data was even used to influence democratic processes. The Chief Justice himself gave an example, noting that as soon as a doctor sends the names of medicines on WhatsApp, advertisements for those same medicines start appearing within minutes. This example highlights the extent to which metadata and behavioral signals are being used for commercial profiling, despite claims of end-to-end encryption. This question is not only technical but also ethical and legal. Meta's lawyer argued in court that limited data sharing for commercial purposes is permitted and that the company's policies are in line with international standards. However, the court refused to accept this argument. The Chief Justice's remark, "If you find any part of the data sellable, will you sell it?", directly questions corporate intent. The court also stated that the silence of Indian consumers cannot be construed as their consent.

Friends, understanding this entire controversy in a global perspective makes it even more crucial. Europe's GDPR, state-level data laws in the US, and now India's DPDP Act all indicate that the world is moving from a data free market to data governance. India, with its vast user base and democratic values, can play a leading role in this transformation. The Supreme Court's firm stance sends a message that India will protect digital rights not only by enacting laws but also by enforcing them. Therefore, if we study and analyze the entire description above, we will find that this matter is no longer just about WhatsApp or Meta. The question is: who will define the dignity, privacy, and autonomy of citizens in the digital age—corporate algorithms or the democratic constitution? The next hearing on February 9th and the decision of the three-judge bench could determine the direction of India's digital future. If the court sets strict standards in favor of citizens, it will present a new data-justice model not only for India but for the entire world. This conflict is essentially between data imperialism and constitutional sovereignty. And this time, the signs are clear: the Indian Constitution is not in a mood to back down.

ਵਿਸ਼ਵ ਕੈਂਸਰ ਦਿਵਸ - 4 ਫਰਵਰੀ

ਕੈਂਸਰ, ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਹੈ। ਆਈ.ਸੀ.ਐੱਮ.ਆਰ. ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 2023 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸੰਖਿਆ 14 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਕੈਂਸਰ ਦਿਵਸ ਹਰ ਸਾਲ 4 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ, ਇਸਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਕੈਂਸਰ ਦਿਵਸ 'ਤੇ, ਇਸ ਘਾਤਕ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਗਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2000 ਤੋਂ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਂਸਰ ਕੰਟਰੋਲ ('933) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਆਯੋਜਿਤ ਇਹ ਦਿਨ ਕੈਂਸਰ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕਜੁੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। 2025-2027 ਦਾ ਬੀਮ-ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਬਾਇ ਯੂਨੀਕ- ਹੈ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਦੇਖਭਾਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ, ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੈਲਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਲੱਛਣ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਕੀਨਿੰਗ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ, ਤੰਬਾਕੂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਸਕੀਨਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਨ੍ਹਾ ਕਾਰਨ ਅਚਾਨਕ ਭਾਰ ਘਟਣਾ, ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗੰਢਾਂ, ਲਗਾਤਾਰ ਖੰਘ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਥਕਾਵਟ ਆਮ ਲੱਛਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅੰਦਰ 'ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ' ਦਾ ਰੱਟਾ ਕਿਉਂ..

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਇਸ ਨੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅਕਸਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਘੋਟਦੇ ਹਾਂ ਕਿ, ਉਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਲਾਣਾ

ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ਕੋਈ ਅੱਜ ਦਾ ਨਹੀਂ ਔਰ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਬੋੜਾ ਬਹੁਤ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨਾ ਸੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਘੱਟ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਉੱਪਰ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਅੱਜ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਝਾਕ ਕੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਡਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਧੀਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਿਉ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਦਾ ਰੱਟਾ ਲਾ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ

ਕੀ ਕਹੇਗਾ ਤੇ ਧਿਮਕਾਨਾਂ ਕੀ ਕਹੇਗਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੂਈ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਤੇ ਆ ਕੇ ਅਟਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੇ ਜਿਹਨ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੀ ਹੈ ਉਥੇ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ

ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ਕੋਈ ਅੱਜ ਦਾ ਨਹੀਂ ਔਰ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਬੋੜਾ ਬਹੁਤ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨਾ ਸੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਘੱਟ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਉੱਪਰ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਅੱਜ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਝਾਕ ਕੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਡਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਧੀਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਿਉ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਦਾ ਰੱਟਾ ਲਾ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ

ਹੀ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਰਕ ਵਰਗੀ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜ਼ੀਹ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਇਸ ਜਹਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਵਾਂਗੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਲੇ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਸਥਿਤੀ : ਛਿੱਤਰ ਵੀ ਮਾਰਾਂਗੇ ਤੇ ਰੌਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਵਾਂਗੇ !

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਵੇਂ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਖਿਲਾਫ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 372 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ 2007 ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 2011 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੋਗੀ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ 'ਬਦਲਾ' ਲੈਣਗੇ। ਯੋਗੀ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹਿੰਸਕ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁੱਖ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਉਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਗੂ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ:

1. ਦਸੰਬਰ 2018: ਬਜ਼ਰੰਗ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਿੰਦੂ ਭੀੜ ਵੱਲੋਂ ਯੂਪੀ ਦੇ ਬੁਲੰਦਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਬੋਧ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਗਾਵਾਂ ਦੇ ਕੈਕਾਲ ਮਿਲਣ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੁਬੋਧ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਦੀ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ ਗਈ ਤੇ ਨੇੜੇ ਖੜੀਆਂ ਹੋਰ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਵੀ

ਸਾੜ ਫੂਕ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2. ਫਰਵਰੀ 2016: ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਜਾਟ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹਿੰਸਕ ਹੋਏ ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਮਾਨ, ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੈਰ-ਜਾਟ ਜਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਵੀ ਗਏ ਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਿਕ 1100 ਕਰੋੜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਸਖਸ਼ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਲੇ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 65.38 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ।

3. ਅਗਸਤ 2017: ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਇੰਸਾ ਨੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ 'ਚ ਕਰੀਬ 40 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਿੰਸਾ

ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਵਸੂਲਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਜੂਨ 2017: ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਡਸੌਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਸਾੜ ਫੂਕ ਹੋਈ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਪ੍ਰੈਲ 2019: ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤਰਮੀਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹਿੰਸਕ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਾੜ ਫੂਕ ਹੋਈ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜਨਵਰੀ 2018: ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਭੀਮਾ ਕੋਰੇਗਾਂਦੀ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਦਲਿਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਸਾ ਹੋਈ ਤੇ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਹੋਈ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜਨਵਰੀ 2018: ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਪਦਮਾਵਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀ ਕਰਨੀ ਸੈਨਾ ਵੱਲੋਂ ਕੋਟਾ ਅਤੇ ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੰਨੂ ਤੋੜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਰ ਕਰਨੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਪਿਓ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੋ ਕਿਰਤ ਕਰੋ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਓ ਇਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲ ਦਸਤੂਰ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਝਾਕ ਕੇ ਕੋਈ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾ ਬਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰੋ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਰਦਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਵੀ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲ ਫਰਜ਼ ਮੰਨ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਜਾਰੀ ਦੋਸਤੀ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੇ ਹੀ ਸਾਡੀ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਵੀ ਕੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਈਏ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾੜੀ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਮੂਲ ਬਣਨ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਉਹ ਅਪਣਾਈਏ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ ਧਰਮ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰੀਏ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੋਵੇ ਪਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਦੇ ਮਗਰ ਪੈ ਕੇ ਰੱਟਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਸਿਰਫ਼ ਚੁਗਲੀਆਂ ਚੋਰੀ ਝੂਠ ਜਾਂ ਫਰੋਬ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁ ਨਾਲ ਖੜਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਦੇ ਮਗਰ ਪੈ ਕੇ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਦਾ ਰੱਟਾ ਲਾ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂ ਕੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੀਏ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਪਾਈਏ ਅਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਸਵਾਦ ਵੇਖੀਏ ਇਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲ ਸੱਚ ਹੈ।

ਸੱਚਾ ਸਾਥੀ

ਸਵਰਨ ਅਧਖੜ ਉਮਰ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਦਲਜੀਤ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਸਾਥ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧ ਗਈ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਦਲਜੀਤ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਵਰਨ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ। ਦਲਜੀਤ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਲੇਟ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਦੇਣਾ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪੀ ਜੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸਵਰਨ ਸਿੱਖ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਨਾਲ ? ਦੀ ਨਾਲ ? ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਧਖੜ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਉਹ ਵੱਡਾ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਕਲਰਕ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧਾ ਸਾਦਾ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਜਿਹਾ ਨਰਮ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਦਸ ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ ਦਲਜੀਤ ਨਾਂ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪੌਣੂ ਅਤੇ ਸਧਾਰਣ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਾਊ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਵਰਨ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਕਮਰਾ ਲੈ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਜੀਅ ਬੜਾ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰੱਬ ਨੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਵਰਨ ਨੇ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਫ਼ਤਰ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਘਰ ਲਈ ਨਿਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਰਾਸ਼ਨ, ਸਬਜ਼ੀ ਜਾਂ ਫਲ ਫਰੂਟ ਖ਼ਰੀਦ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕਾਹਲ ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦਲਜੀਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵਰਨ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ? ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਕੁ ਸਾਲ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਲੰਘੇ ਸਨ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਸਰਫ਼ਾ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਪੈਸੇ ਜਮ ? ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਲੈਣੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਪੈਸੇ ਜੋੜ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪਲਾਟ ਖ਼ਰੀਦ ਲਿਆ ਸੀ। ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵਰਨ ਨੇ ਲੋਨ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੋਹਣੀ ਕੋਠੀ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਖ਼ਰਚਾ ਵੀ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਨ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਵੀ ਦਲਜੀਤ ਤੰਗੀਆਂ ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਕਰਦੀ।

ਸਵਰਨ ਅਧਖੜ ਉਮਰ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਦਲਜੀਤ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਸਾਥ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧ ਗਈ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਦਲਜੀਤ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫ਼ ? ਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਵਰਨ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਉਸ ਦਾ

ਘਰ ਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ। ਦਲਜੀਤ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਲੇਟ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਦੇਣਾ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪੀ ਜੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਵਰਨ ਦੀ ਹੋਰ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਵਰਨ ਸਿੱਖ ਜਦ ਆਪ ਕਲਰਕ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਘੱਟ ਹੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁਛ ਕੁ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਸ਼ਰੂਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੁਛ ਕੁ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਫਿਰਦੀਆਂ 'ਜੀ ਸਰ' 'ਜੀ ਸਰ' ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਜਿਹਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਕਦੇ ਉਸ ਦੀ ਸਟੈਨੋ ਮੋਨਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹੀ ਸਕੂਟਰ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਦੋ ਘੰਟੇ ਲੇਟ ਆਉਣਾ, ਕਦੇ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਕੁੜੀ ਸਿਮਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਜਲਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਢਵਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਖ਼ੁਸ਼ ਰੱਖਦੀਆਂ। ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ? ਬੈਠ ਕੇ ਹਾਸਾ ਠੱਠਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਸਵਰਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਵਾਂਗੂੰ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦਾ। ਕਦੇ ਉਹ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਛੁੱਟੀ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ। ਸਵਰਨ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਸਾਲ ਕੁ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਸ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਨੇ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੋਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਵਰਨ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਦੇ

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲੈਣਾ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲੈਣਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਲੇਟ ਘਰ ਜਾਣਾ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਤਾਂ ਉਹ ਖਾਣਾ ਵੀ ਬਾਹਰ ਈ ਖਾ ਕੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਐਨੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਘਰ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਕਾਰਨ ਉਜੜ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹੱਡ ਮਾਸ ਦਾ ਬੁੱਤ ਜਿਹਾ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਾਅ ਮਰ ਗਏ

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ
ਬਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿਸਰਾਓ...
9988901324

ਸਨ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਫੋਨ ਤੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਕੇ ਕੱਢ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾਪਣ ਬਹੁਤ ਸਤਾਉਂਦਾ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਸਵਰਨ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਸਵਰਨ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, +ਤੂੰ ਆਪੇ ਜਾ ਆਈਂ.... ਮੇਰੇ ਦਫ਼ਤਰ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਐ...ਬਈ ਮੈਂ ਛੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ.... ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਈ ਐ.....!+ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ। ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਵਰਨ ਦਾ ਮੌਜ ਮਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਪਤਾ ਈ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਦ ਉਸ ਦਾ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦਾ ਦਿਨ ਵੀ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਟਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਉਹ ਲੜਕੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰ ਸਰ ਕਰਕੇ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਪਣੇ ਕਈ ਕੰਮ ਕਢਵਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਉਸ ਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਨੇ ਸਵਰਨ ਤੋਂ ਚਾਰਜ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਕਰਦੇ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦਾ ਦਿਨ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਦਲਜੀਤ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣ ਤੇ ਸਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਪਾਰਟੀ

ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਵਰਨ ਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਦਿਲੋਂ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਵਰਨ ਆਪਣੇ ਸਟਾਫ਼ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਉਦਾਸ ਸੀ। ਜਿਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਦਾਸ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਘਰ ਪੁੱਜਦੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ? ਵਿੱਚ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਢੋਲ ਢਮੱਕੇ ਤੇ ਖੂਬ ਨੱਚੇ ਟੱਪੇ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਕੀਤੀ। ਬੱਚੇ ਹਫ਼ਤਾ ਕੁ ਰਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਖੂਬ ਰੋਣਕਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਸਵਰਨ ਨੂੰ ਘਰ ਸੁੰਨਾ ਸੁੰਨਾ ਜਿਹਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਹਲੇ ਦਾ ਟਾਈਮ ਪਾਸ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਲਜੀਤ ਨਾਲ ? ਵੀ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਟੈਨੋ ਮੋਨਾ ਨੂੰ ਫੋਨ ਲਗਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਫੋਨ ਹੀ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ, ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਸਿਮਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਲਗਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਫੋਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਪਰਿਆਂ ਜਿਹਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, +ਸਰ ... ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਓ.... ਇਸ ਸਮੇਂ ਫੋਨ ਕੀਤਾ.... ? +ਹਾਂ... ਮੈਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਆਂ... ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ.... ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਹੈ ਪੁੱਛ ਲਵਾਂ... ਘਰੇ ਦਿਲ ਨੀ ਲੱਗਦਾ ਸੀ....!+ ਸਵਰਨ ਨੇ ਉਦਾਸ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ। ਸਿਮਰ (ਹੱਸ ਕੇ)+ਸਰ..... ਅਸੀਂ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਾਂ.... ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਹਾਲ ਦੀ ਫ਼ ?ਕਰ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ.... ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ..... ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਈ ਐ.... ਆਫਿਸ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਐ.... ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਡਾਲਟੂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਟਾਈਮ ਕਿੱਥੇ ਐ ...ਓਕੇ ਸਰ... ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਾਲ ਕਰਦੀ ਆਂ...!+ ਕਹਿਕੇ ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਸਵਰਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਰੁੱਖਾ ਜਿਹਾ ਰਵੱਈਆ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਦਮ ਕਦਮ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਕਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਰੰਗ ਬਦਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਝ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਬੁੱਢਾ ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਜਿਹਾ ਜਾਪਣ ਲੱਗਿਆ। ਉਹ ਸਵਰਨ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ? ਆਪਣਾ

ਹੱਸ ਖੇਡ ਕੇ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅੱਜ ਉਹ ਡਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੁੱਝਿਆ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੀ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦਲਜੀਤ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਅਧਰੰਗ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਦਲਜੀਤ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਠੀਕ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਖ ਦਿੱਤਾ। ਦਲਜੀਤ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ, ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਖਾਣਾ ਦਿੰਦੀ, ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੀ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉੱਠ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੀ। ਦਲਜੀਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, + ਦਲਜੀਤ ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਹੈ... ਕਦੇ ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ.... ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਝੂਠੀ ਰੰਗਲੀ ਦੁਨੀਆ ਵਸਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ... ਇਸ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ.... ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬਿਤਾ ਕੇ ਸਮਝਾ ਆਈ ਹੈ..... ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ? ਮਰਜ਼ੀ ਵਧੀਆ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਈਏ... ਜਿੰਨਾਂ ਸਮਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਬਿਤਾਈਏ.... ਪਰ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੱਚਾ ਸਾਥੀ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ....!+ ਸੋਚਦਾ ਸੋਚਦਾ ਸੋਂ ਗਿਆ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਰ ਪਲ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਫ਼ਤਰੀ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਕਾਟਾ ਫੇਰ ਕੇ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਦਲਜੀਤ ਦੀ ਹਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ, ਕਦੇ ਉਹ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਬਿਤਾ ਆਉਂਦੇ, ਕਦੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸਵਰਨ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਪੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬੱਚਾ ਬਣ ਕੇ ਖੇਡਦਾ। ਦਲਜੀਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਸਵਰਨ ਤੇ ਦਲਜੀਤ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਰੋਜ਼ ਗਾਰਡਨ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ। ਅੱਜ ਚਾਹੇ ਸਵਰਨ ਨੂੰ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜਵਾਨ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ !

ਹਰੇਕ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਖਲਾਈ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਜਾਪਾਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਜਾਪਾਨੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਪੰਜ ਤੋਂ ਛੇ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਘਰ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੰਮ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਾਨੀ, ਉਹ ਵਿਦਿਅਕ ਚੋਰ ਜੋ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਯੋਗ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ 'ਤੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜਾਪਾਨੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ, ਸਾਲ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੋਈ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਆਵਾਜਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸਕੂਲ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੰਕਾਰੀ ਨਾ ਬਣੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀ ਘਟੀਆ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰੇ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਉਸਨੂੰ ਗੇਟ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੱਚੇ ਲਈ ਸਾਹਿਤ, ਪੇਂਟਿੰਗ, ਕਲਾ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ, ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਜਾਪਾਨੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਚਾਲੀ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਬ੍ਰੇਕ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੇਜ਼ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਢਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਵੀਆਂ ਕਾਢਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ, ਜੋ ਨਵੀਨਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਸਿਰਫ ਜਾਣਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਹਾਰਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਿੱਖਿਆ ਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਹੱਥ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਖੁਦ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ

ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਵਿਲੱਖਣ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਰਥਿਕ ਤਾਕਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਫਤ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਸਸਤੀ ਅਤੇ ਆਸਾਨ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਇੱਥੋਂ ਸਫਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਧਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ, ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਹਿੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਇੱਕ ਨੌਕਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਨੌਕਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਮਾਪੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ, ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਫੀਸ, ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਪੈਸੇ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਕਾਪੀਆਂ, ਪੈਨਸਿਲਾਂ, ਵਰਦੀਆਂ, ਆਵਾਜਾਈ, ਜੇਬ ਖਰਚ, ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ, ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ, ਟਿਊਸ਼ਨ ਫੀਸ, ਸਕੂਲ ਟੂਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਚੁੱਕਣ ਵਰਗੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਬੋਝ ਦੇ ਨਾਲ। ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਪੂੰਜੀ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਭਾਰੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ਼ਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਫਲ ਹੋਣਾ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਬੱਚੇ ਅਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮਾਜ, ਭਾਵੇਂ ਛੋਟਾ ਹੋਵੇ, ਚੰਗੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਹੀ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਦਿਸ਼ਾ

ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਉੱਚੇ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, -ਦੇਖੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਕੱਦ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।- ਅੱਜ ਵੀ, ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ ਜੋ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖਾਲੀ ਦਿਮਾਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਦੀਵੇ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਤੇਲ ਭਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ

ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਨਾਲ ਭਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਟਿਫਨ ਵਿੱਚੋਂ ਬ੍ਰੇਕ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੱਕੀ ਰੋਟੀ ਨਿਕਲੇ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਘਟੀਆ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਘਿਓ ਨਾਲ ਭਰੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋਣ। ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਦੋਸਤ ਦੇ ਫਤੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਦੇਖ ਕੇ, ਰੱਬ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧੌਂਧੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਸ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੇਣ ਲਈ, ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, -ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੱਸਦੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੋਵਾਂਗਾ।- ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਭਲਾਈ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਠੋਸ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ

ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਨਾਲ ਜਲਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਖੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਦਾ ਭੋਜਨ ਪਾ ਕੇ, ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਖੁਦ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਸੀਸਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜੁੱਤੀ ਪਾ ਕੇ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਕਲਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤੀ ਉਹ ਕਲਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਖਿਡੌਣੇ ਕਿਸੇ ਵਾਂਝੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਵੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜਿਆਂ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਆਉਣਾ ਉਸ ਭੋਜਨ ਲਈ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੇ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਹੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਜ਼ਖਮੀ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਮਲੂਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਉਸਦੀ ਦਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਇਕੱਲੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਹੈ।

ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਸੋਚੋ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਲਈ ਜੀਣਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਸੋਚਣਾ ਅਤੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ÷ਮੈਂ÷ ਤੋਂ ÷ਅਸੀਂ÷ ਵੱਲ ਬਦਲਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਸਾਨੂੰ ਤੰਗਦਿਲੀ ਅਤੇ ਇਕੱਲਤਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣਾ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਕਈ ਗੁਣਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ

ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮਦਦ, ਇੱਕ ਪਿਆਰਾ ਬੋਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਸਾਥ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਸਭ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਊਰਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਫੈਲਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਸੋਚਣਾ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਇਨਸਾਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਗੁਣ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਸੋਚੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਰਹਿਣ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ਸੂਰਤ ਜਗ ਹੋ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਆਉ ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਸੋਚਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰੀਏ।

ਨਿਯੁਕਤਕ
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ: ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪੀਤ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ
ਲਿਖਤ:
ਜ਼ਫਰ ਇਕਬਾਲ ਜ਼ਫਰ

ਨਿਯੁਕਤਕ
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ: ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪੀਤ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ
ਚਾਨਣਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਲੋਚਕ,
ਸੰਪਰਕ 9876888177

ਭਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਦੀ 150 ਵੀਂ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ

ਮੁੱਢਲਾ ਜੀਵਨ: ਬੁਰੀ ਸੋਭਤ

ਸੰਨ 1870 ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ, ਖੁਤਰਾ ਖੁਰਦ, ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਦਕਾ ਫਿਡ ਭਕਨਾ ਕਲਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਦਰਵੇਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਟੀਚੇ ਦੀ ਤਨ, ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ। ਟੀਚਾ ਸੀ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬੁਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਦਬਾਉਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਹ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਔਕੜਾਂ ਥਾਣੀ ਗੁਜ਼ਰਿਆ, ਇਸ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਵ ਹੈ। ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ (ਬਾਬਾ ਜੀ) ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਇਸਤਰੀਆਂ (ਧਰਮੀ ਮਾਂ, ਜਣਨੀ ਮਾਂ ਤੇ ਦਾਦੀ ਜੀ) ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਬੱਚਾ ਰਹਿ ਗਏ। ਤਿੰਨਾਂ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਮਲੂਰਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਿਆ। ਇਕ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਘਰ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਰਾਹੋਂ ਭਟਕ ਜਾਣਾ ਬੜਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ; ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਭਟਕਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਟਕਾਉਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜੇਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਟਾਂਚ ਨਾਲ 'ਯਾਰ ਲੋਕ' (ਦੋਸਤ ਨਹੀਂ) ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: “ਹੁਣ ਇਹ ਯਾਰ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਆ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਤੋਂ ਘੰਟਾ ਵੀ ਪੱਛੜ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ‘ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹਾਂ’। ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕਬਾਬ ਦਾ ਦੌਰ ਚਲਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਯਾਰ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ‘ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤੇ ਤੇ ਵਧੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੱਗੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਚਾਰ ਥੰਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਨਾ ਖਾਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜਿਉਣ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਹੀ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ, ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗੇ’। ਇਝ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦੋਸਤ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸ਼ਰਾਬ ਖੋਰੀ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਦੇ ਸੁਗਲ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ।”

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ੩੦੦੦ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਬੁਰੀ ਸੋਭਤ ਤੋਂ ਬਾਬਾ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਰਾਹ ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਜਦ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਦੀ ਸੋਚੀ। **ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਜੀਵਨ: ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼**

ਬਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਰੋਟੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੦੯ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਤੁਰੇ ਅਤੇ ਚਾਰ ਅਪਰੈਲ, ੧੯੦੯ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਟਲ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਉੱਤਰੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੋਰਟਲੈਂਡ ਦੇ ਲਾਗੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਮਨਾਰਕ ਨਾਮੀ ਮਿਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੰਮ ਔਖਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸ ਔਖ ਨੂੰ ਝੱਲ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹਰਾਮਖੋਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੋਟੀ ਰੋਜ਼ੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਮੰਦੇ ਵੇਲੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਡ ਤੇ ਲੱਤ ਵਜਦੀ। ਫਲਸਰੂਪ, ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕੁੱਟਿਆ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਮਾਲ-ਮੱਤਾ ਲੁੱਟ ਕੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਟਰੈਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਦ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਆਏ। ਬਦੇਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚ ਜਪਾਨੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵੀ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈਂਦੀਆਂ। ਹਿੰਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸੁਨਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹਿੰਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਣਾਂ ਵੀ ਵਧਦੀ ਗਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸਲਵਾਦ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹ ਪ੍ਰੋ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤੂਆਨਾ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪੋਰਟਲੈਂਡ ਵਿਚ ਇਕ ਅਮਰੀਕਨ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਖਲਾਉਣ ਲੈ ਗਏ। ਹੋਟਲ 'ਚ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹੋਟਲ ਵਾਲਿਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਗਲੀਆਂ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਬੰਦੇ ਤੱਕ 'ਹਿੰਦੂ ਸਲੇਵ (ਨਿੰਦੁ ਸਲਾਵ) ਕਹਿ ਕੇ ਦੁਰਕਾਰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੰਦਭਾਗਾ ਪਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਾਕਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੇਂਟ ਜੌਹਨ ਵਾਲੀ ਮਿਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਅਚਾਨਕ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ।

ਉਹ ਇਕ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਲਾਗਲੀ ਮਿਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਪੁੱਛਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੁਪਰਿਨਟੈਂਡੈਂਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਕੰਮ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'। 'ਕੰਮ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਨਹੀਂ', ਸੁਪਰਿਨਟੈਂਡੈਂਟ ਨੇ ਜਬਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ। 'ਕਿਉਂ?' ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿਆਂ', ਸੁਪਰਿਨਟੈਂਡੈਂਟ ਨੇ ਕਰੋਧ ਵਿਚ ਕਿਹਾ। 'ਅਸਾਂ ਕੀ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ?', ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਤੁਹਾਡੀ ਆਬਾਦੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ?', ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਤੀਹ ਕਰੋੜ'। ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਪਰਿਨਟੈਂਡੈਂਟ ਬੋਲਿਆ, 'ਇਹ ਤੀਹ ਕਰੋੜ ਭੇਡਾਂ ਹਨ ਜਾਂ ਆਦਮੀ?'। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਆਦਮੀ'। 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਤੀਹ ਕਰੋੜ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਗੁਲਾਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੇ?' ਜਾਉ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉ। ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਕੇ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਆਖਾਂਗਾ'। ਸੁਪਰਿਨਟੈਂਡੈਂਟ ਕਰੋਧ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ। ਭਾਬਾ ਭਕਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਨਮੋਸ਼ ਜਹੇ ਹੋਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਏ ਅਤੇ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਮੌੜ ਸੀ। ਸੰਨ 1912 ਵਿਚ ਬਾਬੂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਿਰੀ ਸਾਹਿਰੀ ਅਤੇ ਜੀ. ਡੀ. ਕੁਮਾਰ ਪੋਰਟਲੈਂਡ ਆਏ। ਇਹਦੇ ਗਿਰਦ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਐਸੋਸੀਐਸ਼ਨ ਆਫ ਪ੍ਰੋਸੇਫਿਕ ਕੋਸਟ' ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ' ਹੋਵੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜੀ. ਡੀ. ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਬਜ਼ਾਨਚੀ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਸਕੱਤਰ ਜੀ. ਡੀ. ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਨਾ ਦਫ਼ਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਸਾਨ ਫ੍ਰਾਂਸਿਸਕੋ ਸਨ ਜੋ ਬਰਕਲੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰਰ (ਦਿੰਦੇ) ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਸਮਾਂ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਖ਼ਬਾਰ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਨੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕੰਮ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲੈ ਲਏ ਅਤੇ “ਗਦਰ” ਨਾਮੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਕੱਢਿਆ; ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੰਕ ਇਕ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੧੩ ਨੂੰ ਛਪਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਛਪਾਈ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਅਤੇ ਰਘਬੀਰ ਦਿਆਲ ਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਜਦ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਚੌਥੀ ਪਾਸੀਂ ਮੱਘ ਪਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਸੰਧੀ ਅਧੀਨ ਅਮਰੀਕਾ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਦਬਾ ਪਾਕੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਲਾਲਾ ਜੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਜੀ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾ ਆਸ਼ਰਮ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ “ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼” ਦਾ ਸਾਕਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ “ਗਦਰ” ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਨੰਬਰ ਕੱਢੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਿੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਹਿਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਰਜਾਨਾ ਦੇਣਾ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਮਾਰਚ ੨੩, ੧੯੧੪ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਜਾਪਾਨ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਯੋਕੋਹਾਮਾ ਵਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ੩੬੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਯਾਤਰੀ ਸਨ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਥੰਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਵਿਚ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰੇ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ। ਦੋ ਸੌ ਪਸਤੌਲ ਅਤੇ ਦੋ ਪੇਟੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਅਤੇ ਬਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਜਹਾਜ਼ ਜਪਾਨ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਹੁਣ ਪੇਟੀਆਂ ਉਤਾਰਨ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਰਖਵਾਉਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਇਤਜ਼ਾਮ ਜਪਾਨ ਦੇ ਗਦਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਪੇਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਰਖਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਦ ਜਹਾਜ਼ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਰੱਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਕਲਕੱਤੇ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਸਾਰ, ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਸਮੇਤ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਕੱਤੇ ਦੀ ਕੋਤਵਾਲੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਭਕਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਜੇਲ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸੰਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਭਕਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਂਗੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਕੋਤਵਾਲੀ ਨੂੰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਲਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਉਹ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਜੇਲ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦੇਣਾ ਹੈ'।

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੀਵਨ: ਜੇਲ੍ਹ ਸੰਗਰਾਮ
ਮੁਲਤਾਨ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਕਿ ਉਹ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਗਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਘਬਰਾ ਜਾਣ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ, “ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਆਦਮੀ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗੇ ਤੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਡਰ ਹੋ ਗਿਆ।” ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉੱਤੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਅਜੇ ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ, “ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਾ ਮਿਲਿਆ।” ਅੰਤ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਿਨਟੈਂਡੈਂਟ, ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਮੌਲਵੀ ਨਾਮੀਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਆਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿਆਣੇ ਸਉ, ਇਧਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸ ਗਏ। ਅਸਾਂ ਘਰ ਜਾਕੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਤੇ ਪਤਨੀ ਦਾ ਹਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤਰਸ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਏ ਹਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਿਆਣਪ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਵਕਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਲਵੋ। ਨਿਰਾ ਬਚਾਅ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇੱਜ਼ਤ, ਮਾਨ, ਰੁਪਿਆ, ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਵੀ ਚਾਹੋ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਆਨ ਵੀ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਬਸ ਇਹੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੌਣ ਕੌਣ ਥੰਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ? ਤੇ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਸਉ?” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਦਾ ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਮਖੌਲ ਉਡਾਇਆ ਅਤੇ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਨਾ-ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਅੱਜ ਪੂਰਾ ਤਜਰਬਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ

ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਤੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੁਣ ਜੰਗ ਲੱਗ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪਰਧਾਨ ਸਾਂ ਤੇ ਕੌਣ ਕੌਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ?” ਇਹ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁਲਸੀਏ ਚਲੇ ਗਏ, ਪਰ ਦਸਾਂ ਬਾਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹੀ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਜਨਣੀ-ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰ ਲਉ। ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਮਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਹੋ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਚੱਲ ਇਸੇ ਬਹਾਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, “ਜੇ ਤੇਰੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ਤਾਂ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਮਾਂ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਆਈ ਹਾਂ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦੇਣਗੇ ਪਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬਚ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸੈਂਕੜੇ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗ ਜਾਣ?” ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਿਆਣੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਤੂੰ ਬਚ ਜਾਵੇਂ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਵਾ ਦੇਵੇਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁੱਖੋਂ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਕਲੰਕਤ ਕਰਕੇ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਉ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੋ, ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਪਰੈਲ ੧੫, ੧੯੧੫ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਦਰ-ਸਾਜ਼ਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਨੂੰ ੨੪ ਕੈਦੀਆਂ ਸਮੇਤ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ੧੭ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਫੜੇ ਗਏ ਸਨ, ਵਾਇਸਰਾਏ ਲਾਰਡ ਹਾਰਡਿੰਗ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਦਲ ਕੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਲਾਹੌਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਘਾਹ-ਫੂਸ (ਭੁਸੇ) ਦੀ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ ੨੭ 'ਤੇ)

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਕਿ ਰੇਪਿਸਤਾਨ !

ਇਸ ਦੌਰ-ਏ-ਤਰੱਕੀ ਕੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਿਰਾਲੇ ਹੈਂ, ਜ਼ਿਹਨੋਂ ਮੇਂ ਅੰਧੇਰੇ ਹੈਂ ਸੜਕੋਂ ਪੇ ਉਜਾਲੇ ਹੈਂ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਬਰਜਨਾਹ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਿਲਾਫ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਰੋਹ ਉਠਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਜਯਾ ਬੱਚਨ ਵਲੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਜਬਰਜਨਾਹ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ‘ਲਿਚਿੰਗ’ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ।

ਅਨੇਕਾਂ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਆ ਕਰੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਬੜੀ ਸੁਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਚ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਜਬਰਜਨਾਹ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਘਟਨਾ ਹੋਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪੈਂਟਰੋਲ ਪੰਪ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਵੈਟਰਨਰੀ ਔਰਤ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ 4 ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਵਲੋਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾੜ ਦੇਣ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਸਨ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬੰਦੂਕ

ਖੋਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਸ ‘ਬਹਾਦਰੀ’ ‘ਤੇ ਜਨਤਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਫੁੱਲ ਬਿਖੇਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾਹਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਝਦਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਹੀ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ; ਪਰ ਹੁਗਲੀ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਲਾਕੇਟ ਚੈਟਰਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਿਹੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਲੀ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨਣ ਲੱਗ ਪਵੇ, ਜਦ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਉਮਾ ਭਾਰਤੀ ਨੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਮੋਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਔਰਤ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਦੀ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲੀਡਰ ਇੱਕ ਮੀਡੀਆ ਕਰਮੀ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ

ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਚਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਮਸਲਾ ਸਿਰਫ ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਭਿਆਨਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦੇਣਾ।

ਜਬਰਜਨਾਹ ਦੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਾਨਵੀ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਦਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੀ ਪੁਲਿਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਸਾੜਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰੋਆਮ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਬਣਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬੰਧੀ ਲਮਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਭਾਰਤੀ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਾ ਸਿਰਫ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰ, ਸਿਫਾਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਤਲੇ ਚੱਟਣ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਸੁਸਤ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਹੈ। ਸੱਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਬਰਜਨਾਹ ਦੇ ਨਿਰਭਇਆ ਕਾਂਡ ਦਾ ਨਿਆਂ ਅੱਜ ਤਕ ਲਮਕਦਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਤਲੇ ਚੱਟਣ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਸੂਮ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏਗੀ ਅਤੇ ਜਿਹਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਬਰੀ ਵੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਰਾਜ ਭਾਗ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ। ਉਨਾਓ, ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਕੇਸ ਭੁਗਤਣ ਜਾ ਰਹੀ ਜਬਰਜਨਾਹ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸਾੜ ਦੇਣ ਅਤੇ ਬੰਗਲੁਰੂ ਵਿਚ ਪਿਛੋਂ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣ ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਮ ਹਨ, ਪਰ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਖੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ‘ਤੇ ਜ਼ੂਅ ਨਹੀਂ ਸਰਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਕਨੂਆ ਇਲਾਕੇ ਦੀ 7 ਸਾਲਾ ਬੱਚੀ ਦੇ

ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤਕ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਜਦੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 370 ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਖੱਟਰ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਦੁਲਹਨਾਂ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੌਜ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੈਵਾਨੀਅਤ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੀ ਕੋਝਾ ਰੂਪ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਾਲ 2019 ਵਿਚ ਕਰੀਬ 35,000 ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਆਏ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਹਨ। ਸਾਲ 2018 ਨਾਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ 10% ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ੁਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਖਾਨਦਾਨੀ ਮਾਣ ਮਰਿਆਦਾ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਦਬਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਜਾਂਗਲੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਹੁਪੱਖੀ ਹਨ। ਅਜੋਕਾ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ, ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ

ਅਤੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਔਰਤ ਦੇ ਸਰੀਰ ‘ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਮਲਾਵਰ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਦੀ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਮ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਕਾਮ ਦੇ ਅੰਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਓਸ਼ੋ ਰਜਨੀਸ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹਿੱਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਕਾਮ ਚੇਸ਼ਟਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਿੰਤਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਭੋਗੀ ਅਤੇ ਰੋਗੀ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਗੱਲ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਹ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਪੀੜਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਖੇ ਰਸਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਮੁੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਥੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪਾਵਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਅਰਥ ਮਿਲਣੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਕਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਚਲਦੇ ਡੋਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਬਰਜਨਾਹ ਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਸਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਜਿਹੇ ਸਾਧੂ (ਸਵਾਦੂ) ਅੱਜ ਇਸੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿਛੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹੋਰ ਡੋਰਿਆਂ ਵਿਚ ਢਕੀ ਰਿੱਝ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਵੀ ਮਿਲੀ ਭੁਗਤ ਹੈ। ਆਸਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੇ ਡੋਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਚੌਕੀਆਂ ਭਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਿਰਫ ਪੁਲਿਸ ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

- ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ

ਭਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਦੀ 150 ਵੀਂ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ

ਪਰ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਟੋਪੀ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਗੜੀ ਦੇਕੇ, ਬਗੈਰ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੁਲੇਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਕਾਲੇਪਾਣੀ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ: ਬੁੱਚੜਖਾਨਾ

ਉਥੋਂ ਦੇ ਜੇਲਰ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਨਟੈਂਡੈਂਟ ਬੜੇ ਕੁਰੱਖਤ ਸਨ। ਉਹ ਨਵੇਂ ਆਏ ਕੈਦੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਕੋਹਲੂ ਨਾਲ ੩੦ ਪੈਂਡ ਤੇਲ ਕਢਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਇਕ ਪੈਂਡ ਤੇਲ ਘੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ੩੦ ਬੈਂਤਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਕੈਦੀ ਇਸ ਕਰੜੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕੋਹਲੂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਨਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਜੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਲੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇੱਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਤਰ ਕੀਤਿਆਂ ਬਗੈਰ ਸੁੱਕਾ ਛਿਲਕਾ (ਮੁੰਜ) ਕੁੱਟਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਤਾਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵਾਣ ਵੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਹਰਾ ਛਿਲਕਾ ਦਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਾਣਬੁਝ ਕੇ ਇਹ ਸਖ਼ਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਲਾਈ ਗਈ। ਜੇ ਕੋਈ ਸੁੱਕਾ ਛਿਲਕਾ ਨਾ ਕੁੱਟ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੇਲਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਸੱਦ ਕੇ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕਈ ਦਰਦਨਾਕ ਵਾਕਿਆਤ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਕਰੜਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਕਾਲੇਪਾਣੀ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅੱਗੇ ਝੁਕੇ ਨਹੀਂ, ਆਖਿਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਨੂੰ ਕੁਇੰਬਾਟੋਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਮੋਪਲਾ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਦਰਦੀਲੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਏਥੋਂ

ਤੱਕ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਕੇਵਲ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਪਿੱਛ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜ ਛੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਆਖਿਰ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਫੜੇ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਨਾ ਦੀ ਯਰਵਦਾ ਜਿਹਲ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਉਹ ਏਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਵਾਂਗ ਪਗੜੀ ਦੀ ਥਾਂ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕੱਛੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਕਛਹਿਰੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਗੜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿਟ ਤੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਟੋਪੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਾਂਗੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਤਾਰ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਕੱਬਲ ਲਪੇਟ ਲਿਆ ਪਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਕਪੜੇ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨੇ। ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋਕੇ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਅਸੂਲੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਭੁੱਖ ਚਲਦੀ ਰਹੀ, ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨੱਕ ਰਾਹੀਂ ਦੁਧ ਵਗੈਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੀਲਾ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂਕਿ ਆਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਭਰ ਕੇ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਜਾਂਦੇ। ਭੁਖ ਹੜਤਾਲ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ‘ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ’ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤੇ ਮੁਸ ਨੇ ਬੰਬਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਪਗੜੀ ‘ਤੇ ਕਛਹਿਰੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਖਤਮ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅੰਡੇਮਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਸੁਪਰਿਨਟੈਂਡੈਂਟ, ਸੂਬਾ, ਬੰਬਈ ਦਾ ਆਈ. ਜੀ. ਬਣ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਰਮਿਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ

ਬੜੀ ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਗਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ (ਫਾਂਸੀ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ) ਦੀ ਜਗਾਹ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਥੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੋਸਟਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ

ਬੋਸਟਨ ਜਿਹਲ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ, “ਤੂੰ ਅਜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਵੀ ਤੇਰੀ ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੇ ਐਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਤੂੰ ਇਧਰ ਕਿਵੇਂ ਫਸ ਗਿਆ ? ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਇਹ ਮੇਰਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਹੈ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸਾਡਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ? ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਫਾਂਸੀਆਂ ਤੇ ਨਾ ਲਟਕਦੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅੰਡੇਮਾਨ ਜਹੇ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸਾਬਤ ਨਾ ਨਿਕਲਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਵੀ ਇਧਰ ਨਾ ਆਉਂਦਾ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਤਾਂ ਦਿਲੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਕੇਵਲ ਦੋ ਮੂਰਤੀਆਂ ਹੀ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਇਕੋ ਹੀ ਸਨ, ‘ਦੇਕ ਜੋਤ ਦੇਏ ਮੂਰਤਿ’ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ।

ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ

ਜਦ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਜੀ ਦੀ ਪੂਰੇ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਸਾਫ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਮ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਅਖ਼ਬਾਰ “ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ” ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਸਰਦਾਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਵਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ।

ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਆਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਮੰਨ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਲੈਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਜੀ ਨੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੋੜੀ। ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇਈ ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਜੀ ਜਦ ਪਿੰਡ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ, “ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਗਲੀ ਨਾ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ ਤੇ ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਲਾਗੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਰਸਤਾ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਮਕਾਨ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਢੇਰ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਕੋਠੜੀ ਬਚੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਇਕ-ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਰਮ-ਮਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ, ਦੋਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦੀਆਂ-ਕਰਦੀਆਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਰੁਕਸਾਤ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ।”

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਮੇਰੀ ਇਕ ਨਜ਼ਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੰਦ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ:

ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਪਰਾਇਆਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਪੁੱਛਿਆ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ।

ਕੀ ਦਸਦੇਜੋਲਭਰਹੋਸਨ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ।

ਬੁੱਤਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਝਾਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਰੋਣਕ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦੀ।

ਮਲਬੇ ਹੇਠੋਂ ਕਿੱਦਾਂ ਮਿਲਦਾ ਸੁਵੇ ਸੱਖਣੇ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ। ਖ਼ੁਭੁੱਕਿਆ ਸੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਮੈਲੇ ਦੀਆਂ ਘਰਾਨਾਂ ਨਾਲ। ਹਾਰ-ਹੁੱਟ ਕੇ ਆਖ਼ਿਰ ਮਿਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਮਲਕੜੇ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ। ਭਾਬਾ ਭਕਨਾ ਜੀ ਪਾਸ ੬੫ ਏਕੜ ਜੱਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਵਾਪਸ ਘਰ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ੨੨ ਏਕੜ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਬਚੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਚ “ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਆਸ਼ਰਮ” ਬਣਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ ਟੀਚਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸਿੱਖਣ। ਇਹ ਆਸ਼ਰਮ ਕੁਝ ਦੇਰ ਚੱਲਿਆ। ਜਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਜੰਗ ਲੱਗਣ ਉਪਰੰਤ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਈ ਨਜ਼ਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ

ਸਮਾਨ ਦੇ ਸਕੇ ਤੇ ਆਸ਼ਰਮ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਦੇਣ !

ਅਗਸਤ 15, 1947 ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਜਨੂੰਨ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਾਈਆਂ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਫਿਰਕੂਆਂ ਨੇ ਬੱਚਾ, ਬੁੱਢਾ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਰੋਆਮ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਤਾਂਡਵ ਨੱਚਿਆ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਭਰਾ, ਭਰਾ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਬਣਦਾ ਰਿਣ ਤਾਂ ਕੀ ਚਕਾਉਣਾ ਸੀ ਸਗੋਂ ਪੁਲਸ ਨੇ ਵਗੈਰ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਵਜ੍ਹਾ ਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਯੋਲ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਏਥੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਅਤੇ ਰੋਟੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਨਿਕੰਮਾ ਸੀ। ਰੁੱਖਾ ਤੇ ਸਖਤ ਵਤੀਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ੨੭-੨੮ ਦਿਨ ਚੱਲੀ। ਜਦ ਸੰਤ ਵਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪ੍ਰਵਾਰ, ਨੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਖਾਮੁਖਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ‘ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ’। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਆਖ਼ਿਰ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੇਲੇ ਛੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਫਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਰੱਖੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਰ ਟੇਡੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਅੱਜ ਵੀ ਜਦ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਕਮਰ ਟੇਡੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੌਮੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਹੈ” (ਚਿਤਰ) ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਕੇ ਆਖ਼ਿਰ ਨੂੰ ੧੯੬੮ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੱਥ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਖਿਸਕ ਗਿਆ।

ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ ਸਿੱਧੂ

ਗੁਆਚ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ

ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੋਕਾ ਯੁੱਗ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਵੱਲ ਵੱਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਪੁਰਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਇਸ ਵੱਧ ਰਹੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣਾ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਪਿੱਛੇ ਗੁਆਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਯੁੱਗ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪਿਛਲਾ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਪਛੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਤੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇਖਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗਲਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੋਟੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਐਨਡਰਾਇਡ ਫੋਨ ਦੇਖਣਾ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਵੱਡੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਛੋਟੇ ਗੋਮਜ਼ ਭਾਵ ਖੇਡਣ ਲਈ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖੇਡਾਂ

ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਝ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬੱਚੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵੱਲ ਜੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਹੀ ਗੁਆਚ ਦੇ ਬੱਚੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਬਣ ਵੇਲੇ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦੇ। ਬਾਂਦਰ ਕੀਲਾ, ਕੋਟਲਾ ਛਪਾਕੀ, ਲੁਕਣ ਮੀਚੀ, ਬਰਫ ਪਾਣੀ, ਭੰਡਾ ਭੰਡਾਰੀਆ, ਉਚ ਨੀਚ, ਸੰਗਲੀ, ਪੀਚੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖੇਡਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਖੇਡਦੇ। ਆਬਣ ਹੋਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਕਿ ਕਦੋਂ ਸ਼ਾਮਾਂ ਪੈਣ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਖੇਡੀਏ। ਸੂਇਆਂ, ਟੋਭਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਬਾਂਟੇ ਖੇਡਦੇ, ਗੁੱਲੀ ਭੰਡਾ ਖੇਡਦੇ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਰਲ ਕੇ ਗੀਟੇ ਖੇਡਦੀਆਂ। ਕੋਟਲਾ ਛਪਾਕੀ ਖੇਡਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਗੂੰਜਦੀ 'ਕੋਟਲਾ ਛਪਾਕੀ ਜੁਮੇ ਰਾਤ ਆਈ ਜਿਹੜਾ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਵੇਖੇ ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆਈ ਆ' ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਦੇਖਦਾ ਤਾਂ ਚੁੰਨੀ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਕੋਟਲਾ ਉਹ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ। ਭੰਡਾ ਭੰਡਾਰੀਆ ਖੇਡਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿੰਨੇ ਕਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸਿਰ

ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਫੋਨ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਸਿਰਫ਼ ਗੋਮਾਂ ਖੇਡਣ ਲਈ ਜਾਂ

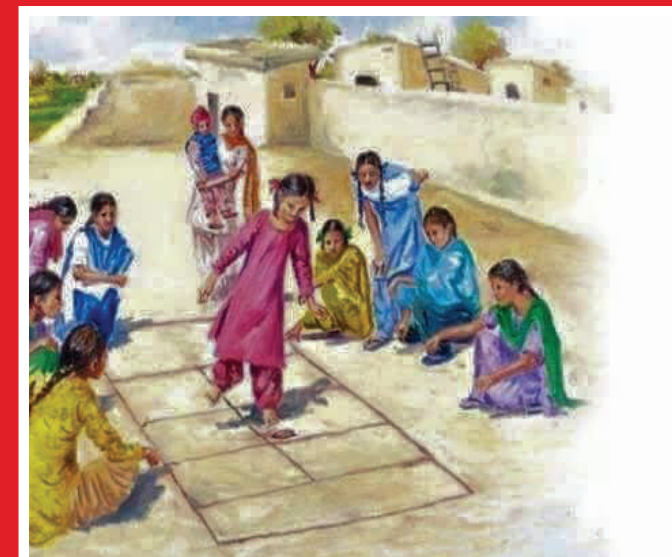
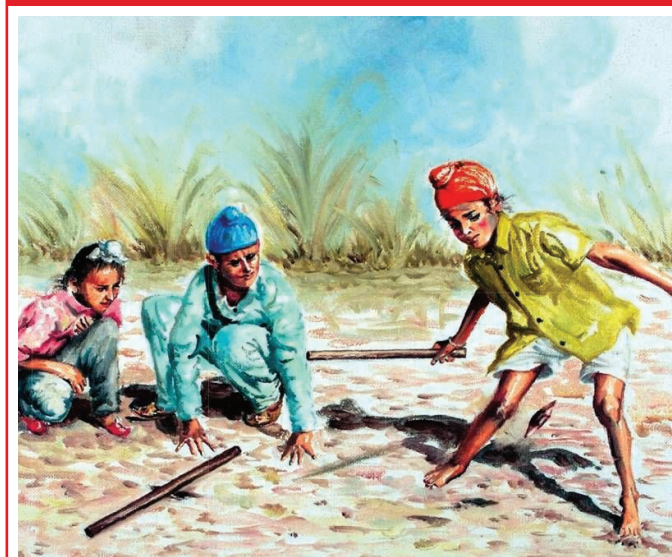
ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ

'ਤੇ ਮੁੱਕੀਆਂ ਰੱਖਦੇ ਤੇ ਬੋਲਦੇ 'ਭੰਡਾ ਭੰਡਾਰੀਆ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਭਾਰ ਇਕ ਮੁੱਠੀ ਚੱਕ ਲਾ ਦੂਜੀ ਤਿਆਰ'। ਪਹਿਲਾਂ ਸਭ ਰਲ ਕੇ ਖੇਡਦੇ ਸਨ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਭ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਆਬਣ ਵੇਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਖੇਡਦੇ ਤੇ ਰਾਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਾਤਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਦੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਖੇਡ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ, ਲੈਪਟਾਪ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਵਿਚ ਗੋਮਾਂ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਕੇ ਇਕ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖੇਡਣ ਕਾਰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਗੜਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਰੁਕਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੋਮਜ਼ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬੱਚੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਤੱਕ ਉਤਰ

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ। ਪੱਥ ਜੀ, ਕੈਂਡੀ ਕਰੈਸ਼ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੋਮਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਤਸੁਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਟਿਊਸ਼ਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਤੱਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਤੱਕ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਲਗਾਤਾਰ ਹਰ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ, ਸੌਣਾ, ਪੜ੍ਹਾਣਾ ਤੇ ਖੇਡਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ ਉਪਰ ਹਾਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਅੱਜ ਦੇ ਬੱਚੇ ਲਗਾਤਾਰ ਬੇਮੁੱਖ ਸਿਰਫ਼ ਫੋਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮਾਪੇ ਜੇਕਰ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਮਾਪੇ ਉਦੋਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਦ ਬੱਚੇ ਖੇਡਾਂ ਵੱਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਜੇਕਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਵਰਤਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾਉਣ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਤਰੋਤਾਜ਼ਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਵੱਧਣ ਵੱਲਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਵੀ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣਾ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ। ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਨਾਲ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇ ਸਕਣ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਤਾਂ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਫੋਨ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨਾ ਵਿਚ ਇਹ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇ।

ਮਲਕੀਤ ਕੌਰ
+91-6239247538

ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ . . .

ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਯੁੱਗ ਦਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਅੰਤ

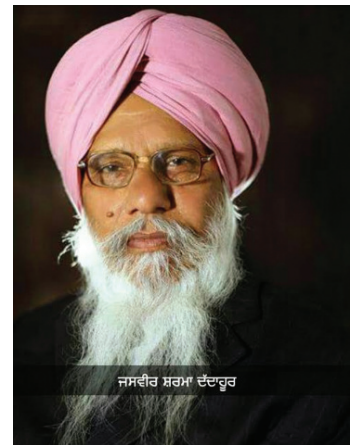
ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਭਾਵ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਹਾਂ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਆਪਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਜਾਬ ਭਾਵ ਤਿੰਨ ਕੁ ਦਹਾਕੇ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਦਾ ਯੁੱਗ ਕਹਿ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ! ਬੇਬੇ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ਤੋਂ ਹੀ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਜੜਿਆ ਬੇਬੇ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ਤੇ ਐਸੀ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦੀਆ ਅੱਖਾਂ ਟੱਡੀਆ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਪਿੱਤਲ ਦੀ ਝਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਨਿਹਰੀ ਭਾਅ ਮਾਰਦੀਆਂ ਤੇ ਸੁਨਿਹਰੇ ਹੀ ਕੋਕੇ ਜੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਓਸ ਕਾਰੀਗਰ ਨੂੰ ਦਾਦ ਦੇਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ! ਇਸੇ ਸੰਦੂਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੇਬੇ ਦਾ ਆਪਦਾ ਸਮਾਨ ਭਾਵ ਬਿਸਤਰੇ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਖੋਸ ਹੱਥੀਂ

ਝੱਲਣ ਵਾਲੀਆ ਪੱਖੀਆਂ ਪੱਖੇ ਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹੀ ਸੰਦੂਕ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਗੋਦਰੇਜ਼ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀਦਿੰਦੇ ਸੀ ਭਾਵ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਨਕਦੀ ਟੂਮਾਂ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਸੰਦੂਕ ਸੰਭਾਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹੋ ਸੰਦੂਕ ਕੰਮ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਨਾਲ ਜਿਸਤੀ ਪੇਟੀਆਂ ਗੋਦਰੇਜ਼ ਤੇ ਹੁਣ ਪਤਾ ਨੀ ਕੀ-ਕੀ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੈ! ਪੁਰਾਤਨ ਹਵੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਬਹੁਤ ਭਾਰੇ ਗੇਟਾਂ ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਪਾਕੇ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਅਲੱਪ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵੇਸ਼ ਕੀਮਤੀ ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ

ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਪਿੰਡ ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ! ਇਹ ਉੱਪਰੋਕਤ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਹਨਤੀ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਹਨਤੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ! ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦਾਦੀਆਂ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ

ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਘਰੇਲੂ ਚੁੱਲ੍ਹ ਚੌਂਕੇ, ਹਾਰਿਆਂ, ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪੜਛੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਐਸੀ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਤੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੋਹਾ ਮਿੱਟੀ ਫੇਰਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਸਫਾਈ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਭੁੱਜੇ ਰੱਖਕੇ ਖਾ ਲਈਏ ਭਾਵ ਸਿਰਫ

ਸਫਾਈ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਚਿਆਰਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ! ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਸੱਭ ਗੱਲਾਂ ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤੇ ਬਾਤਾਂ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਅਜੋਕੇ ਬਦਲੇ ਸਮੀਕਰਣਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਤੇ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਝਲਕ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਅਸਲੀ ਵਿਰਸਾ ਤਾਂ ਇਹੀ ਸੀ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਗੁੱਡੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਈ ਪਟੋਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ! ਜੇਕਰ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਹੁਣ ਪੁਰਾਤਨ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਯੁੱਗ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ!

ਜਸਵੀਰ ਸ਼ਰਮਾ ਦੱਦਾਹੂਰ
94176 22046

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਗਨ ਵਾਦੀ

ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਅਤੇ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ: ਸੰਯੁਕਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰਾਤ ਦਾ ਦੁਬਈ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ। ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਵੀ ਦੇਖ ਲਈ। ਇਤਫਾਕ ਦੇਖੋ ਕਿ ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੰਗੀਨੀਆਂ ਅਤੇ ਤੜਕ ਭੜਕ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਬੋੜੀ ਹੀ ਦੂਰ ਸਥਿਤ 'ਦਿ ਵੇਲੀ ਐਂਫ ਫਾਇਰ ਸਟੇਟ ਪਾਰਕ' ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋਣ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ

ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹੋਈਏ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਟੂਰ ਦੌਰਾਨ ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਖੇ 'ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਾਲੇ ਰੇਤਲੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ'। ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਈ ਵੀ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸੱਚ। ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਤੋਂ ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨੇਵਾਡਾ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਜੋਧਪੁਰ ਵਰਗਾ ਖੇਤਰ ਜਾਪਿਆ। ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਤਕ ਖੁਸ਼ਕ ਰੇਤ ਦੇ ਟਿੱਬੇ ਅਤੇ ਟਾਵਾਂ-ਟਾਵਾਂ ਦਰੱਖਤ ਕਾਦਰ ਦੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਟਿੱਬਿਆਂ 'ਤੇ ਉੱਗੀਆਂ ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਬੋਹਰਾਂ ਦੱਸ

ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਮੀਂਹਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚਾਰ ਕੁ ਵਜੇ ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਵੜੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਦਿਨੇ ਸੌਂਦੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਜੇ ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਸੁੰਨਸਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਚਾਹੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੈਸੀਨੋ ਵਗੇਰਾ 24 ਘੰਟੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੋ ਨਜ਼ਾਰਾ ਰਾਤ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਫਿਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਨੇਰਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਪਣੀ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਝੂਮ ਉੱਠਿਆ। ਹਨੇਰਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੈਲਾਨੀ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੋਟਲਾਂ

ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਟਰਿਪ ਰੋਡ 'ਤੇ ਟਹਿਲਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਹੈ ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ?

ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ 28ਵਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਮਿੰਟ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਜਹਾਜ਼ ਉੱਡਦੇ-ਉਤਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਜ ਨੇਵਾਡਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹੱਦ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰਾਜ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਨੀਂਹ 15 ਮਈ 1905 ਨੂੰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਆਮ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਸਟਰਿਪ ਰੋਡ ਦੀ ਸੈਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ 6.8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਇਸ ਸੜਕ 'ਤੇ ਕਦੇ

ਵੀ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੈਸੀਨੋ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਹੋਟਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਸਟਰਿਪ ਰੋਡ 'ਤੇ ਬਣਿਆ ਟਾਵਰ ਪੈਰਿਸ (ਫਰਾਂਸ) ਦੇ ਆਈਫਲ ਟਾਵਰ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਉਚਾਈ ਪੈਰਿਸ ਵਾਲੇ ਟਾਵਰ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਭਾਵ 165 ਮੀਟਰ ਹੈ। ਇਸ ਟਾਵਰ ਅੰਦਰ 2916 ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਮਰੇ, 1200 ਸੀਟਾਂ ਵਾਲਾ ਥੀਏਟਰ, ਕੈਸੀਨੋ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਲੱਬ ਵੀ ਹੈ। ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਇਸ ਟਾਵਰ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਫੋਟੋਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਭੀੜ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਰੋਡ 'ਤੇ ਬਣੇ ਹੋਟਲ ਬੈਲਾਜੀਓ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬਣਿਆ ਫੁਹਾਰਾ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਰੋਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ ਬਿਖੇਰਦਾ ਇਹ ਫੁਹਾਰਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਿਨੇ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ ਦੇ 12 ਵਜੇ ਤਕ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਗੀਤਕ ਸ਼ੋਅ 5-6 ਮਿੰਟ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ਧੁਨਾਂ ਨਾਲ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ 36 ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਬੈਲਾਜੀਓ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਨਹਿਰਣ ਵਾਸਤੇ 3,950 ਕਮਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਹੋਟਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਦਿੱਖ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਦਾ ਸਟਰੇਟੋਸਫੀਅਰ ਟਾਵਰ ਵੀ ਇੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਦੇਖਣਯੋਗ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਲਗਭਗ 350 ਮੀਟਰ ਉੱਚੇ ਇਸ ਟਾਵਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਮਰੇ, ਕੈਸੀਨੋ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਈਡਜ਼ ਵੀ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਏਅਰ ਰਾਈਡਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ 'ਦਿ ਵੇਲੀ ਐਂਫ ਫਾਇਰ ਪਾਰਕ' ਦੇਖਣ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਦਾ ਟੂਰ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਸਮਝੋ। ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ 80 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਇਹ ਰਮਣੀਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵੈਸੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਵੀ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਦੀ 15 ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਸਾਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

'ਤੇ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਪਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 35 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਹਾਲੇ ਤਕ ਵਾਂਝਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਫਿਲਮਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰੰਗੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਕਹਿ ਕੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜੇਬ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਰੱਬੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ। ਖੈਰ, ਗੱਲ ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਜਗ੍ਹਾ ਫਾਇਰ ਵੈਲੀ ਪਾਰਕ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਰਕ ਦਾ ਕੁੱਲ ਰਕਬਾ 46,000 ਏਕੜ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਨਿਹਾਰਣ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜ-ਛੇ ਘੰਟੇ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਹਨ। ਇੱਥੇ 300 ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਤੋਂ 1150 ਈਸਵੀ ਤਕ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਂਭੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇੱਥੇ ਚੱਟਾਨਾਂ 'ਤੇ ਉਕਰੇ ਹੋਏ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਚੱਟਾਨੀ ਸੁਰੰਗਾਂ, ਮੌਜੇ ਦਾ ਤਲਾਬ, ਹਾਥੀ ਚੱਟਾਨ, ਸਤਰੰਗੀ ਲਹਿਰ, ਸੱਤ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਚਾਪ ਵਾਲੀ ਚਟਾਨ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਚਟਾਨਾਂ ਰੇਤਲੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੱਥ ਲਾਇਆਂ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੰਗ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਰੰਗਾ ਪਰਬਤ ਇਸ ਪਾਰਕ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੱਟਾਨਾਂ 'ਤੇ 4,000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਸਾਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਰਕ ਸਿਰਫ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਾਂਭਣਯੋਗ ਅਤੇ ਦੇਖਣਯੋਗ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਕੈਪਿੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਾਰਕ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਦਿੱਖ ਅਤੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਹੋਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਦੇਖਣਯੋਗ ਥਾਂ ਹੈ।

-ਗੁਰਮੀਤ ਬਰਾੜ ਭਲਾਈਆਣਾ,
98144-22022

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 3407

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

06 FEB TO 12 FEB, 2026

DOMESTIC CRUISE

AMERICAN CRUISE LINE MISSISSIPPI RIVER

09 DAYS & 08 NIGHTS

ALL BOOKINGS AVAILABLE FROM
MARCH TILL SEPTEMBER 2026

DISCOVER AND SAIL WITHIN USA THIS SUMMER

MOHINDER SINGH MIGLANI

516-690-1257
516-216-4433

22 W Marie St,
Hicksville, NY 11801

ਪ੍ਰੀਤ ਫੁਲਵਾੜੀ

ਆ ਗਏ ਪੇਪਰ

ਪੇਪਰ ਆ ਗਏ ਨੇੜੇ ਬੱਚਿਓ
ਖਿੱਚ ਲੋ ਫੁੱਲ ਤਿਆਰੀ ਬੱਚਿਓ
ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾ
ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ

ਉਮਰ ਪੜਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਵੇ
ਜਿਉਣੇ ਦੀ ਜੋ ਜਾਂਚ ਸਿਖਾਵੇ
ਆਪਣਾ ਸਮਾ ਇਸ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣਾ
ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ

ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੁਪਨੇ ਬਹੁਤੇ
ਬਿਨਾਂ ਪੜਿਆ ਨਾ ਮਿਲਦੇ ਮੌਕੇ
ਅਫਸਰ ਬਣ ਚੰਗਾ ਜੀਵਨ ਹੰਢਾਉਣਾ
ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ

ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ
ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਚ ਨਾ ਕਰਿਓ ਧੋਖਾ
ਫਿਰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਰਸਨਾਉਣਾ
ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ

ਧਾਲੀਵਾਲਾ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ
ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਤਾਰੇ
ਹਾਸੇ ਵੰਡ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਉਣਾ
ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ
ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਮੋ 78374 90309

ਪੱਕੇ ਪੇਪਰ

ਪੱਕੇ ਪੇਪਰ ਹੁਣ ਆ ਗਏ ਨੇੜੇ,
ਦੱਬ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਸ਼ਾਮ ਸਵੇਰੇ।
ਸਮਾਂ ਸਾਰਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ,
ਛੱਡ ਦੇ ਇਧਰ ਓਧਰ ਖੜ੍ਹਨਾ।
ਕਿਤਾਬਾਂ ਅੱਗੇ ਲਾਓ ਪੱਕੇ ਡੇਰੇ,
ਪੱਕੇ ਪੇਪਰ ਹੁਣ

ਖੇਡਣਾ ਕੁੱਦਣਾ ਕਰ ਦਿਓ ਬੰਦ,
ਜੀ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ ਨਿੱਤ ਘੰਟੇ ਪੰਜ।
ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣੇ ਲਵੇਝੇ,
ਪੱਕੇ ਪੇਪਰ ਹੁਣ

ਟੀਵੀ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਕਰਲੋ ਕਿਨਾਰਾ,
ਧਿਆਨ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸਾਰਾ।
ਫੋਨ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਦਿਨ ਹੋਰ ਬਥੇਰੇ,
ਪੱਕੇ ਪੇਪਰ ਹੁਣ

ਵਧੀਆ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਪਾਸ,
ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਲਗਾ ਰੱਖੀ ਹੈ ਆਸ।
ਵਿੱਦਿਆ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਘੋਰ ਹਨੇਰੇ,
ਪੱਕੇ ਪੇਪਰ ਹੁਣ

‘ਚਮਨ’ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਰਹਿਣਾ,
ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਨਿਓ ਕਹਿਣਾ।
ਯਾਦ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸੇ ਜਿਹੜੇ ?
ਪੱਕੇ ਪੇਪਰ ਹੁਣ

ਚਮਨਦੀਪ ਸ਼ਰਮਾ,
ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ—9501033005

ਹੰਕਾਰੀ ਟਰੰਪ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਤੇਲ ਫੁਸਫੁਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਦੂ ਵਾਂਗ ਵਗਦਾ ਹੈ,
ਵੈਨੇਜ਼ੁਏਲਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ‘ਚ ਛਿੱਪੇ ਪਿਆ
ਤੇਲ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਖੂਨ ਵਾਂਗ ਵਗਦਾ ਹੈ,
ਲਾਲਚ ਦੇ ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਦੁਆਰਾ
ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤਾਜ—
ਟਰੰਪ ਦਾ ਸਿਲੂਏਟ ਇੱਕ ਲੰਮਾ,
ਬੇਚੈਨ ਛਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬਰਫੀਲੇ ਤੇ ਆਰਟੈਸਟਿਕ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ,
ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਅਤੇ
ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦੇ ਚੁੱਪ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦਾ ਹੋਏ
ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ
ਇਕਵੰਜਵਾ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਪਿਆਸ
ਫੁਸਫੁਸਾਉਣੀਆਂ ਰਾਂਹਾਂ ਤੇ ਵਿਛਾਉਣਾ ਚਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਠੰਡੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੇ ਪਾਰ,
ਰੂਸ ਅਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਦੇ ਢੋਲ ਨਾਲ
ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸੌਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਟਰੰਪ ਦਾ ਭੂਤ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ—
ਵਾਅਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਢੱਕਿਆ ਇੱਕ ਨਾਚ
ਜੋ ਬੁੱਧੀਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਔਨ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਟੈਰਿਫ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੰਧਾਂ ਵਾਂਗ ਉੱਠਦਾ ਹੈ
ਬਰਬਾਦੀ ਦੀ ਇਸ ਪਰੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ
ਜਿੱਥੇ ਜਾਦੂ ਵਾਂਗ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ,
ਹਨੇਰੇ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤੇਲ
ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਂਦੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।
ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਗੁੱਸਾ ਉਬਲਦਾ ਹੈ;
ਸੁਨਹਿਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੱਬੀਆਂ ਸੱਚਾਈਆਂ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾ,
ਜਦ ਕਿ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਈਸ ਦਾ ਕਹਿਰ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਅੰਦਰ ਕੈਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਮਿਨੀਆਪੋਲਿਸ ਵਿੱਚ, ਪਰਛਾਵੇਂ ਫੈਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਉਂਕੇ ਭਰਦੇ ਹਨ,
ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਲੇਕਸ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦਾ ਸੀ।
ਟਰੰਪ ਦਾ ਲਾਲਚ, ਤੇਲ ਦੀ ਚਮਕ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਿਆ ਇੱਕ ਝਲਕ,
ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੈਨੇਜ਼ੁਏਲਾ ਦਾ ਰੋਣਾ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਣਦੇਖਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।
ਉੱਤਰ ਦਾ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣਾ ਇੱਕ
ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ,
ਗੀਨਲੈਂਡ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ,
ਇਸਦੇ ਆਈਸਬਰਗ ਦਰਦ ਨਾਲ ਚਮਕਦੇ ਹਨ,
ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਸੁਪਨੇ -
ਸੁਪਨੇ ਹੀ ਬਣ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ।
ਹਰ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਹਰ ਹੰਝੂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਸੀਂ ਵਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ,
ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ‘ਚ ਲਟਕ ਰਹੇ ਹਨ
ਜੋ ਹਰਿਆਲੀਆਂ, ਕੁਚਲੀਆਂ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਗਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਹਨ।
ਪਰ ਉਹ ਬੇ-ਖੋਫ਼ ਹੈ, ਬੇ- ਦਰਦ ਹੈ, ਬੇ ਰਹਿਮ ਹੈ, ਹੰਕਾਰੀ ਹੈ।

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਲੋਰਾ
647-829-9397

ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ....

ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ
ਨਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ? ਜੋੜ ਲੈ ,
ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ
ਨਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ? ਜੋੜ ਲੈ ,
ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ ਬੰਦਿਆ
ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈ ,
ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ ਸੇਵਾ
ਨਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ? ਜੋੜ ਲੈ।

ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਦੇ
ਆਪਣਾ ਜਰਾ ਕੁ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਅ ਦੇ ,
ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੌਦੇ ਲਗਾ ਕੇ
ਉਜੜੇ ਘਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੋੜ ਲੈ ,
ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ ਸੇਵਾ
ਨਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ? ਜੋੜ ਲੈ।

ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ
ਭਵਿੱਖ ਆਪਣੇ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਕਰ ਲੈ ,
ਅੰਦਰਲੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਲੈ
ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ ਸੇਵਾ ,
ਨਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ? ਜੋੜ ਲੈ।

ਵਧਦੀ ਗਰਮੀ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਵਧਾਏ
ਦੋ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ? ਪਿਆਸ ਮਿਟਾ ਦੇ ,
ਕਰ ਪੂਰੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਲੈ
ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ ਸੇਵਾ ,
ਨਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ? ਜੋੜ ਲੈ।

ਰੰਗ - ਬਿਰੰਗੇ ਇਹ ਪਿਆਰੇ - ਪਿਆਰੇ
ਲਗਦੇ ਅਦਭੁੱਤ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ,
ਮੁਖ ਤੂੰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵੱਲ ਮੋੜ ਲੈ
ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ ਸੇਵਾ ,
ਨਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ? ਜੋੜ ਲੈ
ਨਾਤਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ? ਜੋੜ ਲੈ।
ਸਟੇਟ ਐਵਾਰਡੀ ਮਾਸਟਰ ਸੰਜੀਵ ਧਰਮਾਣੀ
(ਇੰਡੀਆ ਬੁੱਕ ਆੱਫ਼ ਰਿਕਾਰਡਜ਼ ਹੋਲਡਰ)
ਸ਼ ?ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
9478561356

ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ

ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਅੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
ਅਦਾਵਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਜੱਗ ਤੋਂ,
ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਅੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਸਲੀਕੇ ਸਿੱਖਣ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਓਹਤੋਂ,
ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਚੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਸੀਸ਼ੇ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਜਦ ਗੱਲਾਂ,
ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਸੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਮਟਕੇ ਕੇ ਅੱਖੀਆਂ ਪਰਖੇ ਬੰਦਾ,
ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਜੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਪਿਆਰ ਕਰੇ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਨਫਰਤ,
ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਰੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਮਿਲਕੇ ਵੀ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਵਿੱਛੜੇ,
ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਹੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਅਮਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ
ਸਰਹਿੰਦ, ਜ਼ਿਲਾ ਫਤਿਹਗੜ ਸਾਹਿਬ (ਪੰਜਾਬ)
ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: 9888940211

ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਲੁੱਬੜ ਚਾਲ

ਘੇਰੇ ਇਰਾਨ, ਟਰੰਪ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ,
ਦਿੱਤੇ ਜੰਗੀ ਬੇੜੇ ਚਾੜ੍ਹ ਪੱਤੇ।
ਪਹਿਲਾਂ ਛੋਟੇ ਸੀ ਦੇਸ਼ ਜਿਹੜੇ,
ਨਾਲ ਬੰਬਾਂ ਦਿੱਤੇ ਰਾੜ੍ਹ ਪੱਤੇ।
ਨਿੱਤ ਨਵੀਂ ਧੋਸ ਜਮਾਈ ਜਾਵੇ,
ਲੈ ਕੇ ਟਰੇਫ ਦੀ ਆੜ ਪੱਤੇ।
ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪਾਈ,
ਜਿਓਂ ਵਾੜੇ ਫਿਰੇ ਬਘਿਆੜ ਪੱਤੇ।
ਅਪਣਾਓ ਮੇਰੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ,
ਨਹੀਂ ਸਿੱਟੂ ਸਭ ਉਖਾੜ ਪੱਤੇ।
ਹੋਰ ਕੰਮ ਨਾ ਇਹਨੂੰ ਦਿੱਸੇ ਕੋਈ,
ਨਿੱਤ ਲਾਵੇ ਨਵੇਂ ਜੁਗਾੜ ਪੱਤੇ।
ਨਿਗ ?ਹਾ ਤੇਲ ‘ਤੇ ਇਹ ਟਿਕਾਈ ਬੈਠਾ,
ਨਾਲ ਕਚੀਚੀ ਨੱਪੇ ਜਾੜ੍ਹ ਪੱਤੇ।
ਮਹਿੰਗਾਈ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਧੀ,
ਫ਼ ?ਕਰੀ ਗਾਹਕ ਅਤੇ ਕਰਾੜ ਪੱਤੇ।
ਹੁਣ ਕੀ ਬਣੂ ,ਸੋਚਦਾ ਹਰ ਬੰਦਾ,
ਨਿੱਤ ਵੱਧਦਾ ਜਾਵੇ ਪਾੜ ਪੱਤੇ।
ਲੱਗਦਾ ਧੱਕੂ ਦੁਨੀਆਂ ਜੰਗ ਵੱਲੇ,
ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਦੇਊ ਉਜਾੜ ਪੱਤੇ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਪੱਤੋ ਪਿੰਡ ਪੱਤੋ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਮੋਗਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ
94658-2141

ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ

ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ,
ਐਵੇਂ ਨਾ ਤੂੰ ਡੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਐਵੇਂ ਨਾ ਤੂੰ ਡੋਲ ,
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਹ ਦਾਤ ਨਿਆਰੀ
ਰੱਬ ਦੀ ਖਲਕਤ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ,
ਬੁਰਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਬੁਰਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੋਲ ,
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ।

ਲੋੜ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਵਰਤੋ
ਚੰਗੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ,
ਪੂਰਾ - ਪੂਰਾ ਤੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ,
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ।
ਗੰਧਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਚਾਓ

ਵਿਅਰਥ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਾਓ ,
ਸੰਤਾਂ - ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਬੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ,
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ।
ਪਿਆਸਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਓ
ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁੱਖ - ਦਰਦ ਵੰਡਾਓ ,
ਮਨੁੱਖਾਂ - ਜੀਵਨ ਐਵੇਂ ਨਾ ਰੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ।

ਪਾਣੀ ਹੈ ਸਭ ਦੀ ਜੀਵਨ - ਜਯੋਤੀ
ਇਹੋ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸੱਚਾ ਮੋਤੀ ,
ਵਿਅਰਥ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਡੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ,
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ ਪਿਆਰੇ
ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ।
ਸਟੇਟ ਐਵਾਰਡੀ ਮਾਸਟਰ ਸੰਜੀਵ ਧਰਮਾਣੀ
ਇੰਡੀਆ ਬੁੱਕ ਆੱਫ਼ ਰਿਕਾਰਡਜ਼ ਹੋਲਡਰ
ਸ਼ ?ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
9478561356

Preetnama

Khara Sach

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 340

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

06 FEB TO 12 FEB, 2026

No body have time to watch TV Advertisement
No body have time to read Physical newspapers

It's social time.

Online News, Advertisement, Promotion Anytime anywhere.

Doesn't matter where are you.

Advertisement with Preetnama.

Promote your business with TalkShow

We gave social stage to show yourself and your Business.

Business Persons, Doctor,
Advocates, VISA, Tour Travel, Actor, Singers,
writers come Join or TalkShow
and Advertisement with us on national
& International based.

**Search Just
Preetnama
Youtube
Facebook
Twitter
Instagram
LinkedIn
Tiktok**

No ned to go anywhere, Just leave message on
WhatsApp or email us. We will call you back.

Contact immediately

+1 201-312-4180, +1 917-328-8436

www.preetnama.com, www.preetnews.com

Email- preetnamausa@gmail.com

